

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ · ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Ίσιδώρας Καμαρινέας** : Κρίση ή Παρακμή στην ποίηση (άρθρο).
Μ. Μαλακάση : Σε μιὰ βάρκα (ποίημα).
Κ. Καρθαίου : Μιά Γυναίκα (ποίημα).
Διλίας Νάκου : Τò Δουλάκι (διήγημα).
Όρέστη Λάσκου : Ήδονή (ποίημα).
Κλεάρχου Μιμίκου : Φθινοπωρινή προσδοκία (ποίημα).
Τάκη Πρώρα : Μπράβο Ήερόμυλος (διήγημα).
Νέοι Ποιητές : Δέσποινας Παναγιωτίδου· Αγάπη· Νίκου Βίγλα· Μετάπτωση
Γιάννη Σφακιανάκη : Προσανατολισμοί (μελέτη).
Schiller : Οι γερανοί τοῦ Ίβύκου. Μετάφραση Ίωάν. Γρυτάρη
Heine : Λορελάη (ποίημα). Μετάφραση Θεοφίλου Βορέα.
R. L. Stevenson : Στράτεμμα στή φωτιά (ποίημα). Μετ. Τέλλου *Αγρα·
Τώνη Ζαχαράκη : Έξομολόγηση (Έπικάριο Σημείωμα).
Πόπη Κουκέα : Τò άλυτο πρόβλημα τής έλληνικής φυλής (σημείωμα).

Τ Ο Β Ι Β Λ Ι Ο

Τέλλου *Αγρα : Πνευματική ζωή.

Τ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Γ. Πράτσια : Μπέρναρ Σῶ, Πυγμαλίων (κωμωδία σέ τρείς πράξεις).

Ειδήσεις επίκαιρα θέματα και σημειώματα

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ
ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ 29 ΑΘΗΝΑΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ 48 Β

Συνδρομή γιά ένα χρόνο δρ. 120
Γιά τὸ ἔξωτερικὸ δολλάρια 2

ΒΙΒΛΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

*Αλεξ. Παπαδήμα : Ψυχανάλυση—Γιάννη Σκαρίμπα : Τὸ Σόλο τοῦ Φίγκαρο (μυθιστόρημα)—Α. Βουσβούνη : Γαλάζιες ὥρες—Μελισσάνθης : Ὁσαννά (ποιήματα)—Γ. Σολοῦνια : Παῦλος ἢ τί εἶναι τὸ ὄντος ὄν (φιλοσοφικός διάλογος)—Γιάννη Σφακιανάκη : Εἰσαγωγή στὸ λυρικό Μῦθο (ἓνα σχέδιο γιά τὴν ποίηση καὶ μιὰ γενική ἀπόκριση).

«Νεοελληνικά Γράμματα» Ἀθήναι.—«Πνευματικὴ ζωὴ Ἀθῆναι.—Ἐκπαιδευτικὸν Δελτίον» Ἀθῆναι.—«Τὰ Ἡραῖα» Ἄργος.—«Μακεδονικὲς Ἡμέρες» Θεσσαλονίκη.—«Τὸ Νησι» Χίος.—«Ἐλευθερὸς Λόγος» Ἄρτα.—«Ἐπτάνησος» Κέρκυρα.—«Φωνὴ τοῦ Αἰγίου» Αἴγιον.—«Ἐρευνα» Αἴγιον.—«Ἐλευθερία» Θεσσαλονίκη.

Ἐκυκλοφόρησε τὸ νέο βιβλίον

Ω Σ Α Ν Ν Α

Τῆς κυρίας Μελισσάνθη

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικὸ
Διευθυντής: Τῶνης Ζαχαράκης

ΧΡΟΝΟΣ Β'

ΙΟΥΛΙΟΣ 1939

ΤΕΥΧΟΣ 2ον

ΚΡΙΣΗ Ἡ ΠΑΡΑΚΜΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Βέβαιον πὼς οἱ μεμψίμοιροι κ' ἀπογοητευμένοι ἀπ' τὴν τελευταία γενική ποιητικὴ παραγωγή δὲν ἔχουν ἀπόλυτα ἄδικο.

Ποτὲ δὲ γράφτηκαν περισσότεροι στίχοι, ποτὲ δὲ κυκλοφόρησαν περισσότερες ποιητικὲς συλλογές, ποτὲ δὲ κατάκλυσαν τόσο ὄγκοι στίχων πρὸς δημοσίευσιν τὰ συρτάρια τῶν συνταχτῶν κάθε ἑλληνικοῦ περιοδικοῦ καὶ ποτὲ δὲ σπαταλήθηκε τόσο χαρτὶ καὶ μελάνη γιά τὴ γραφὴ ποιημάτων ὅσο τὰ τελευταῖα χρόνια στὸν τόπον μας.

Ἡ διαπίστωση ἀντὶ νὰ φτάνη σὲ χαρμόσυνο ἀποτέλεσμα, καταντὰ θλιβερὴ κ' ἀποκαρδιωτικὴ, ὅταν πλῆθος μέγα τῶν βιβλίων αὐτῶν καὶ τῶν δημοσιευμάτων, ἄλλο κεντρίζει ὀδυνηρὰ τὰ αἰσθητικὰ μας κριτήρια, ἄλλο περνάει μὲ συναίσθημα παγερῆς ἀδιαφορίας μαζί μὲ τὴ μελέτη του κ' ἄλλο μιλάει σὰ φράση στὴ λογικὴ μας χωρὶς νὰ μπορέσῃ ν' ἀγγίξῃ καμιά χορδὴ τῆς καρδιάς μας.

Πλῆθος στίχων ἐλευθέρων ἢ κλεισμένων στὸ καλούπι τῆς καθιερωμένης μορφῆς στὴν ποίηση πνίγεται καὶ ἀσφυκτικὰ στὰ στενὰ πλαίσια τοῦ μέτριου, δίνεται ἐπιρρασμένο ἀπ' τὴς μωδισμένες συγκινήσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς κ' ἀπ' τὴν ἀνάγκη τῆς ἐξωτερικεύσεως τοῦ ἀμφίβολου, ἀνεκδήλωτου κ' ἀτοποθέτητου ἐρωτισμοῦ τῶν δημιουργῶν τους.

Κι' αὐτοὶ ξεκινᾶν ἀπὸ μιὰ μέτρια ἐσωτερικὴ—ἄς τὴν ποῦμε—ἀνάγκη γιά νὰ φτάσουν σὲ μιὰ μέτρια ἢ τὸ πιὸ πολὺ ἀποτυχημένη κ' ἀντιποιητικὴ ἀπόδοση.

Ἔρχονται ὕστερα ἄλλοι, δημιουργοὶ ἀπὸ φιλοδοξία φτωχῶν

καί θλιβερῶν κατασκευασμάτων, πού ἀδράχνοντας τήν ἰδέα τοῦ μοντερνισμοῦ καί τῆς πρωτοτυπίας στήν ποίηση σάν κάλυμμα τῆς ἀδυναμίας τους νά φτιάσουν καί μιὰ μόνο μέτρια λυρική κι' ἰσορροπημένη φράση, ρίχνουν στό χαρτί τὰ ἀλλοπρόσαλλα κατασκευάσματα τῆς ριψοκίνδυνης φιλοδοξίας τους... μέ ἀπαιτήσεις ἔργων τέχνης.

Δέ θάθελα νά θίξω τήν πρωταρχική ἰδέα·τοῦ σουρρεαλισμοῦ σάν ἐσώτερη ἀνάγκη ἐξωτερίκεψης τῶν μυχιῶν κι' ἀνέκφραστον συγκινήσεων τῶν πρώτων δημιουργῶν του, μέ φοβάμαι μήπως στηριζόμενοι στό γεγονός τοῦ ἀκατόρθωτου σχεδόν νά κριτικαριστῆ καί νά ἐλεγχθῆ τὸ πηγαῖο ἀπὸ τὸ φλύαρο καί ὄχι νοητὸ παραλήρημα, πολλοὶ ἀσυλλόγιστοι παρρυσιάζονται μύστες καί δημιουργοὶ καινῶν θεωριῶν καί ἔργων στήν τέχνη τῆς ποίησης.

Ἐπειτα εἶναι κι' ἄλλοι πού ξέρουμε πῶς ἡ πέννα τους ξέρει χαριτωμένα νά γλιστρήσῃ στό χαρτί κ' ἔχει ἀκόμα τὴ δύναμη ἢ γραφὴ τους νά συγκλονίξῃ σὰ μορφή καί σὰ φράση καί μποροῦν νά μιλοῦν στήν καρδιά μας τὰ τραγούδια τους. Μὰ καί κείνοι πνίγουνται στήν βριάν ἀτμόσφαιρα τῆς μετριότητος καί κάθε κέντρισμα τους στήν ὀροφή τοῦ χαμηλοῦ φτιαχτοῦ οὐρανοῦ πού ἡ ἀμβλυση τῶν αἰσθητικῶν κριτηρίων τῶν ὁμοίων τους δημιουργεῖ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους, τοὺς κουράζει, τοὺς πονεῖ καί τοὺς ραθυμεῖ.

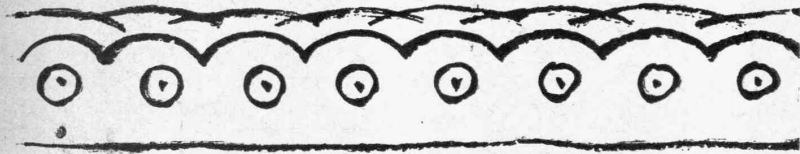
Μὰ θὰ μοῦ πῆτε γιατί, γιατί μέσα στίς χιλιάδες τῶν καλῶν, τῶν μέτριων καί τὸ πλεῖστο τῶν ἄθλιων τραγουδιῶν, γιατί νά μὴ βρεθῆ τὸ ἓνα, δέ λέω πῶς πολύ, πού δίχως ψεγάδι καί μέ τὴν ἐξέχωρη καί ζωντανὰ συγκινημένη μορφή του νά μᾶς γίνῃ αἰσθητικὴ μυσταγωγία τοῦ ἀληθινοῦ ἔργου τέχνης.

Ναί, δέ λέω ὄχι. Μὰ ξεχνώντας τὴν πλήμμουρα τῶν ἀσήμαντων στίχων μποροῦμε νά ποῦμε πῶς ἔχουμε καί καλὰ ποιήματα. Ἴσως ὄχι ἀριστουργήματα, μ' αὐτὸ δέ λέει πῶς ἡ ἑλληνικὴ ποίηση μπῆκε πιά στήν παρακμὴ τῆς—οὔτε πῶς δὲν πρέπει νά ἐλπίζουμε καί νά τὰ περιμένουμε τὰ ἔργα τέχνης.

Θὰ βρεθῆ γιὰ τοὺς πραγματικὰ ποιητές—καί μποροῦσα πολλοὺς χωρὶς δισταγμὸ ν' ἀναφέρω—θὰ βρεθῆ ἡ ἀνώτερη καί ξαφνικὴ ἀφορμὴ, θὰ βρεθῆ ἡ ἔμπνευση πού θὰ ξεφεύγῃ τίς μετρημένες συγκινήσεις τῆς πνιγμένης στῆ συνήθεια καθημερινῆς τους ζωῆς κ' ἡ γραφὴ τους θὰ δονῆσῃ τίς κοιμισμένες χορδὲς τῆς καρδιᾶς μας.

Ἄσχι λοιπὸν ἀδυσώπητοι κριτές, ὄχι, πρὸς Θεοῦ, παρακμῆ. Μόνο κρίση κι' ἄς εὐχόμεσθε ὄχι μεγάλης χρονικῆς διάρκειας.

ΓΣΙΑΩΡΑ ΚΑΜΑΡΙΝΕΑ

Σ Ε Μ Ι Α Β Α Ρ Κ Α

Ἄσχι, δὲν πάει βαρκοῦλα ἐσὺ νά μείνης
σειρμένη ἐδῶ, ὡς τὸ τέλος στεριανῆ,
Σὲ βλέπω καί ἡ καρδιά μου μέ πονεῖ
στό χάρμα ἐμπρὸς τῆς ἀπεραντοσύνης

Ἄδοξα ἀντίς νά σοῦ λυθοῦν ἔτσι οἱ ἄρμοι
μέ τὸν καλὸ σου τὸν παλῆ στήν κουπαστὴ σου.
στερνὴ φορὰ λικνύσου καί βυθίσου
πιστὴ στῶν ἄπιστων κυμάτων τὴν ὀρμή.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Παρίσι 1908

Μ Ι Α Γ Υ Ν Α Ι Κ Α

Καμπούριασε ἡ φτωχιά στῆ μηχανή,
καί, ράψε ράψε, πέρασε ὅλη ἡ μέρα :
πάρα πολὺ βαραίνει τὸν ἀέρα
ἐτούτη ἡ ὥρα ἡ βραδινῆ.

Σέρνεται τούτη ἡ ὥρα, σιγανῆ,
καί σάν τίγρη τὰ νύχια τῆς ἀπλώνει·
κι' ἂν ἔπαψε ἡ καρδιά πιά νά ματώνει,
πιὸ δυνατὰ γι' αὐτὸ πονεῖ.

Τί νά θυμᾶται ἐκεῖ στήν ὄρφανή
γωνιά, καί, ράψε ράψε ἀπὸ τίς ἔξι,
καμπούριασε, χωρὶς νά τὸ προσέξει,
πάνω σ' αὐτὴ τὴ μηχανή.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Τ Ο Δ Ο Υ Λ Α Κ Ι

κ. Λιλίκας Νάκου

Ἡ Κυριακοῦλα κοιμότανε καὶ ὄνειρευότανε πὼς ἦτανε τάχα ξαπλωμένη στὸ γρασίδι, ἐκεῖ στὸ νησί, στὴν Ἰκαρία, καὶ δίπλα τῆς οἱ κατοίκες τῆς βοσκούσανε σάν καὶ πρὶν.

Ἡ μία ἀπὸ τὶς κατοίκες εἶχε τέτοια χρυσᾶ μάτια, καὶ σὲ κύτταζε μὲ τόση συλλογή, πὺ ἔλεγε πὼς θὰ τὰ καταλάβαινε ὅλα.

Ἡ Κυριακοῦλα τῆς μιλοῦσε στὸν ὕπνο τῆς, ὅπως καὶ ἄλλοτε στὰ ξύνια τῆς.

Τῆς ἔλεγε: «Τὶ μὲ τηρᾶς Μόσχω καὶ συλλογᾶσαι; Τὰ κουνελᾶκια μας καὶ οἱ κόττες εἶναι καλά;.. Τὸ κατσικάκι δὲν τὸ πουλῆσανε;.. ἄχ πέρασες καὶ οὐ βάσανα καψερή!..

Ἄμ, κ' ἐγώ, τὰ ρωτᾶς πὼς τὰ περνῶ δὴ πέρα στὴν Ἀθήνα, δουλᾶκι μέσα σὲ τοῦτο τὸ σπήτι;

Δὲς τὰ χερᾶκια μου Μόσχω πὼς προσθήκανε ἀπὸ τὴν πλύσι, καὶ πὼς μὲ πονᾶνε! Τὸ σπήτι τοῦτο ἔχει ἥσκιο βαρὺ.. Θέλω νὰ φύγω-νὰ φύγω Μόσχω μ' ἀπὸ δὴ πέρα... Ἡ κυρὰ μὲ φωνάζει!! χασομέρα!.. ἔτσι νομίζεις πὼς βγαίνει τὸ ψωμί;. Δέκα χρόνων εἶσαι κοπέλλα καὶ τὴ φοβᾶσαι τὴ δουλειά;

Ἄχ νὰ φύγω Μόσχω μου νὰ φύγω ἀπὸ δὴ πέρα... Τῆς Μάνμου πὲς το εὐθύς...»

Αὐτὰ κουβέντιαζε στὸν ὕπνο τῆς μὲ τὴν κατοίκα ἢ Κυριακοῦλα, σάν ἄλλοτε στὸ νησί, καὶ πότε κύτταζε τὰ σύννεφα στὸν οὐρανὸ, καὶ πότε στὸ γρασίδι πάνω, ἓνα ὀλόχρυσο ζουζοῦνι.

Ἄχ, πὼς ἀνέσαινε κανένας σὲ τοῦτο τὸ νησί...

Τῆς φαινότανε πὼς εἶχε ξεχαμμένα τὴν σκοτεινὴ κουζίνα μὲ τὶς κατσαρίδες, καὶ τὸ πηγᾶδι τὸ στοιχειομένο κάτω στὴν αὐλὴ μὲ τὸν ἀράπη μέσα.

Ἦταν σάν καὶ πρὶν, ἓνα ἐλεύθερο πουλί!! Καμὶὰ Κερὰ δὲν τῆς εἶχε φαρμακωμένη τὴν ψυχὴ, πὼς τρώει τάχα τζάμπα τὸ ψωμί.. Οὔτε τὰ σπήτια τὰ ξένα εἶχε γνωρίσει. ποῦ δουλᾶκια κάνουνε, τὰ φτωχὰ παιδιὰ. Ἡ Κυριακοῦλα κοιμότανε μέσα στὴν ἀνήλια τὴν κουζίνα ὅπου ἔστηνε τὸ στρώματάκι τῆς, κάθε βράδυ νὰ κοιμηθῆ.

Κουρασμένη ἦταν ἀπὸ τὸ ξενύχτι τῆς χθεσινῆς βεγγέρας πὺ εἶχανε τ' ἀφεντικά τῆς, σάν παιζανε χαρτιά. Κουτούλαγε αὐτὴ μέσα στὴν κουζίνα καὶ μὲ μάτια πρισμένα πότε ἔψηνε καφέδες καὶ πότε ἔπλυνε τὰ κουταλάκια.

Μόλις ἔκανε νὰ καθίση σὲ μιὰ καρέκλα. «Κυριακοῦλα!..» Τῆς φωνάζανε ἀπὸ μέσα. «Κυριακοῦλα φέρε ἓνα τασάκι!. «Κυριακοῦλα ἓναν καφέ... «Κυριακοῦλα ἐδῶ, καὶ Κυριακοῦλα ἐκεῖ!...

Τώρα κοιμώτανε ἢ Κυριακοῦλα ἀφανισμένη ἀπὸ τὴ δουλιὰ. καὶ τὰ χερᾶκια τῆς τὰ πονεμένα τὰ εἶχε σταυρωμένα κεῖ δὴ στὸ λαιμό. Ἐμοιαζε μὲ παιδάκι πνιγμένο, καθὼς ἀπλωμένα εἶχε τὰ μαλλιά.

Ἡ Μόσχω (στὸν ὕπνο τῆς πάντα) τὴν τήραγε μὲ ἀγάπη καὶ αὐτὴ ὅτι ἔκανε νὰ τὴν ἀγκαλιάση, κάποιος τὴν φώναξε ἀπὸ μακρὰ!

Ἐρχότανε ἀπὸ πολὺ μακρὰ ἐτούτη ἢ φωνὴ, μὰ ταραχθῆκε στὸν ὕπνο τῆς ἢ Κυριακοῦλα, ταραχθῆκε καὶ μονομιᾶς χάθηκε ἀπὸ μπροστὰ τῆς καὶ ἢ κατοίκα καὶ τὸ νησί.

«Κυριακοῦλα!..» φώναζε μιὰ στριγγιὰ φωνή.

«Κυριακοῦλα, ξύπνα, ἀκόμα κοιμᾶσαι καψερή;. Ξύπνα γιατί ζητῶ νὰ μάθω ποῦ ἔβαλες τὰ κουταλάκια.., τῆς φώναζε ἢ Κερὰ τῆς ὀρθὴ μεσ' τὴν κουζίνα, μὲ τὰ μπιζουτὶ στὰ μαλλιά, τὴ λερὴ τὴν ρόμπα τῆς, καὶ τὰ πουσαμάκια τῆς τὰ στραβοπατημένα..

Ἡ Κυριακοῦλα βρισκότανε ἀκόμα σὲ βυθό. Ἡ φωνὴ τῆς Κερᾶς τῆς, ἂν καὶ εἶχε ἀφανίσει ἀπὸ μπροστὰ τῆς τὰ σύννεφα καὶ τὸ νησί, ὅμως ἀκόμα ἀπὸ τὸν ὕπνο τῆς δὲν τὴν εἶχε ὀλότελα ἀποτραβήξει.

«Δὲν ἀπαντᾶς μωρή;» τῆς φώναζε σκουντῶντας τὴν ἢ Κερὰ τῆς.

Ἡ μάννα σου τάχα σοῦ μιλά καὶ κάνεις τὰ καμώματά σου;

Ξύπνα!. ἔχασα ἓνα ἀσημένιο κουταλάκι... Σὺ, ψὲς βράδυ τὰ ἔπλυνες μοναχὴ...

Σὺ θὰ τὸ ἔχασες, ἢ θὰ τὸ πήρες. «Ξύπνα!.. Τὸ κουταλάκι ἦταν ἀσημένιο, καὶ ἀπὸ τὸ προικὶό μου βγαλμένο...»

Τὸ κουταλάκι! Τὸ κουταλάκι!...

Μὲ τὸ σκουντήμα τῆς Κερᾶς ἢ Κυριακοῦλα ξεπετάχθηκε ἄθελα καὶ τὰ ποδαράκια τῆς πατήσανε στὶς κρύες πλάκες τῆς κουζίνας. Μὲ μιᾶς τότε ξύπνησε τὸ παιδί καὶ κύτταξε ὀλόγουρὰ τῆς.

Ἄπέναντι, ψηλὰ στὸν φεγγίτη, ψηλὴ βροχὴ ἔσταζε σταλαγματιές στὸ τζάμι.

Ἐξω ἔβρεχε, καὶ μέσα ἐδῶ ἦταν μισοσκοτεινὰ.

«Τὶ τηρᾶς καὶ δὲν ἀπαντᾶς;..

«Μουγκάθηκες καλέ.. Τὶ κυττᾶς ἐκεῖ στὸν φεγγίτη... Μπᾶς καὶ ἀπὸ κεῖ ἔκρυψες γιὰ ἔδωσες τὸ ἀσημένιο τὸ κουταλάκι;...»

Ἡ Κυριακοῦλα τέλος ἀπήντησε μὲ βραχνὴ παιδιάστικη φωνή. «Δὲν ξέρω γιὰ πιὸ κουταλάκι μοῦ λέτε.. Δὲν ξέρω! Ὅσα ἔπλυναν εὐθὺς τὰ ἔβαλα στὸ κουτί!.. Δὲν ξέρω!..»

Νὰ ξεραθῆς!. ὄχι δὲν ξέρεις!. Τὸ κουταλάκι!. Νὰ βρῆς τὸ ἀσημένιο κουταλάκι!..»

Καὶ ἡ Κερά ἔφυγε μὲ τὰ πατημένα πασουμάκια, τῆς, καὶ τὸ πρόσωπό τῆς ποῦ δὲν ἔμοιαζε μὲ τὸ χθεσινὸ σὰν χαμογέλαγε γλυκὰ στοὺς καλεσμένους.

Ἡ Κυριακοῦλα ἔσκυψε νὰ βάλῃ τὰ πέδιλά τῆς καὶ νὰ μαζέψῃ τὸ τσίτινο φόρεμά τῆς.

Ἄχ, πῶς κρύωνε ἐδῶ πέρα! ἄχ πῶς φοβότανε τὶς φωνές...

Πάλι μὲ γκρίνιες καὶ καυγάδες θὰ περνοῦσε καὶ τούτῃ ἡ ἡμέρα; πάλι τὸ ἀφεντικό θὰ ἔφευγε ἀμίλητο ἀπὸ τὸ σπητι γιὰ νὰ ἀποφύγῃ τὶς φωνές.

Καὶ ἡ γάτα, μὲ τὸ ἕνα αὐτὶ κατεβασμένο καὶ τὸ ἄλλο ὀρθό, φοβισμένη θὰ πήδαγε ἀπὸ τὸν τοῖχο τῆς αὐλῆς.

Μόνο ἡ Κυριακοῦλα δὲν μποροῦσε νὰ φύγῃ, καὶ αὐτὴ μονάχα τὰ τράβαγε ὄλα.

Γιὰ πιὸ κουταλάκι τώρα τῆς φώναζε ἡ Κερά;... Καὶ γιατί— π' ἀναθεμάτο,—εἶχε καὶ αὐτὸ χαθῆ;...

Τὸ κουταλάκι!... Τὸ ἀσημένιο κουταλάκι!...

Ἡ Κυριακοῦλα εἶχε πάλι ξεχάσει τὰ σύννεφα καὶ τὸν οὐρανὸ—

Τὸ νησί εἶχε ἀφανισθῆ ἀπὸ μπροστὰ τῆς μὲ τὴ Μόσχω καὶ τὸ γρασίδι μαζῆ.

* *

Ναί, ἔτσι πέρασε ἐκείνη μέρα μὲ κατάρεις, ἀπειλές, καὶ φωνές.

—Τὴν ἀστυνομία, μωρὲ θὰ φέρω, μὲ βούρδουλα νὰ σὲ βαρέσουν!...

—Κλέφτικο!... Χεροδεμένο θὰ σὲ στείλω πίσω στὸ νησί, ρεζίλι στοὺς χωριανούς σου νὰ γενῆς!...

Ἄχ, ζωὴ πιά ἦταν αὐτὴ; Ἄπο τὸν φεγγίτη πάντα ἔσταζε ὄξω ἡ βροχή. Καὶ ἡ Κυριακοῦλα σαστισμένη πότε ἄνοιγε τὸ ἕνα συρτάρι καὶ πότε τὸ ἔκλεινε μὲ ταραχή.

Τὸ κουταλάκι ἄφαντο εἶχε γίνοι ἄφαντο ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς.

Ἄχ μὴν τὸ πῆρε τὸ στοιχεῖο τοῦ σπητιοῦ;... Μὴν τὸ πῆρε ὁ ἀράπης καὶ τῶκρυψε στὸ πηγάδι τῆς αὐλῆς;

Τὸ κουταλάκι δὲν τὸ εἶχε πάρει ἡ Κυριακοῦλα, καὶ τὰ δάκρυα.

ἀπὸ τὰ μάτια τῆς πέφτανε βροχή. Μὰ πῶς νὰ τὸ ἀποδείξῃ τῆς Κεράς τῆς ἀφοῦ στιγμὴ τὸ στόμα τῆς δὲν σώπαινε γιὰ νὰ μιλήσῃ καὶ αὐτὴ;

Κατὰ τὸ βράδυ τῆς ἦρθε σὰν τρέλλα. Τῆς ἦρθε νὰ πάρῃ τοὺς δρόμους μονάχη καὶ νὰ ἔβγαινε ὅπου ἔλαχε τὸ ριζικό τῆς... Νὰ φύγῃ! νὰ φύγῃ... ἄχ πῶς τῆς πονοῦσε τὸ κεφαλάκι, καὶ πῶς τῆς βούιζε ἀπὸ τῆς φωνές...

Κουταλάκια πολλὰ νόμιζε πῶς ἔβλεπε νὰ λάμπουν προστὰ τῆς, ἔσκυβε νὰ πιάσῃ τὸ ἕνα, μὰ ἔπιανε τὸ χαλί!

Μπᾶς καὶ εἶχε τρελλαθῆ ἡ Κυριακοῦλα, καὶ ἄκουγε ἀπὸ τὸ πηγάδι νὰ τῆ φωνάζῃ ὁ ἀράπης τὸ στοιχεῖο τοῦ σπιτιοῦ...

Ὅλα τῆς μέσα ἀνακατόνονταν, μὰ κείνο ποῦ ἔβλεπε καθαρὰ ἦταν ὅτι φοβότανε.

Ἐβλεπε τὸν ἑαυτὸ τῆς, νὰ πηγαίῃ μπροστὰ ἀνάμεσα σὲ δυὸ χωροφυλάκους. Τὴν κατεβάζανε ἀπὸ τὸ βαπόρι στὸ νησί. Καὶ οἱ χωριανοὶ στὴν παραλία τὴν κυττάζανε μὲ ντροπή.

—Πῶ! πῶ! ἡ κόρη τῆς κεράς Μηλιῶς ποῦ ἔκλεψε τὸ κουταλάκι!

Πῶ! Πῶ!... Ντροπῆς στὸ χωριό!...

Καὶ ἡ Κυριακοῦλα δὲν ἤθελε ἄλλο πιά τὴ ζωὴ. Ἦθελε στὴ γῆ νὰ τρουπώσῃ ἀπὸ φόβο καὶ ντροπή.

Ἄργα σὰν ἀνάψανε τὰ φῶτα στοὺς δρόμους καὶ ἔπαψε ἡ βροχή, ἡ Κερά τῆς εἶπε:

—Στρώσε τραπέζι... ἡ ὥρα εἶναι ἀργά... Τ' ἀφεντικό ὅπου νὰ εἶναι θὰ γυρίσῃ, πῆγαινε φέρε τὸ κρασί ποῦ εἶναι στὸν κάδο γιὰ δροσιὰ στὸ πηγάδι...

—Πῆγαινε! Τί κάθῃσαι πάλι καὶ μὲ τηρᾶς;

—Φοβᾶσαι μὴν σ' ἀρπάξῃ ὁ ἀράπης; Βέβαια ἡσυχία δὲν βρίσκεις μὲ τὴν κλεψιά στὴν ψυχῆ! Κατέβα, τσακίσου, νὰ πᾶς στὸ πηγάδι νὰ σηκώσῃς τὸν κάδο... Κι' ἂν δὲν βρῆς τὸ κουταλάκι, τ' ἀφεντικό τώρα ποῦ θάρθῃ τοὺς χωροφυλάκους εὐθὺς θὰ φωνάζῃ...

Ἡ Κυριακοῦλα κατεβαίῃ κάτω στὴν αὐλή. Ἡ σκάλα εἶνε σκοτεινὴ καὶ φοβᾶται.

Οἱ κατσαρίδες στὴν κουζίνα ἀναδεύουν μέσα στὰ συρτάρια καὶ τὰ χαρτιά...

Ἄνοιγε τὴν πόρτα βγαίνει στὴν αὐλή. Ἄχ, πῶς ἀνασαίνει τὴν γῆς ὕστερα ἀπὸ τὴ βροχή... Σκοντάφτει ὅμως πάνω στὴ μικρὴ μανταρινιά. Τὴν μανταρινιά ποῦ εἶνε καὶ αὐτὴ φυλακισμένη στοὺς τέσσερες τοίχους τῆς μικρῆς αὐλῆς!

Ἄχ, πῶς ἀγαπάει ἡ Κυριακοῦλα τὴ μανταρινιά αὐτὴ! Εἶναι

σκοτισμένη αλήθεια, και έχει κάμποσα φύλλα ξερά, όμως είναι πιο τυχερή από αυτήνε. 'Ο άνεμος την χαϊδεύει συχνά, και βλέπει ένα κομμάτι ούρανο. "Επειτα ή Κυριακοῦλα την ποτίζει συχνά και κρυφά την αγαλιάζει και δλόγυρά της κρυφά παίζει μοναχή τόν κρυφτοῦλι.

Μά τώρα στέκει βουβή στα σκοτεινά ή μανταρινιά. "Ανήμπορη μένει να άνακουφίση τὸ παιδί. Καί ή Κυριακοῦλα πάλι άμίλητη με μάτια από τὸ κλάμα πρισμένα, πάει και στέκει ὀρθή κοντά της.

Φοβάται... φοβάται... Λές και βρίσκειται σε ένα κύκλο μέσα πὸ δλο στενεύει... Γυρνά να ξεφύγη και δέν μπορεί... Τριγυρίζει σαν σβούρα, και σαν σβούρα χτυπιέται σε άύλα δίχτυα πιασμένη. "Αχ, Κυριακοῦλα καϊμένη!

'Η μανταρινιά της στέλνει ένα φίλημα στα μαλλιά... Τι μπορεί άλλο να κάνει; Μά ή Κυριακοῦλα κλαίει και δέρνεται ἔδω μοναχή.

Τ' άναφυλλητά της είναι τόσα πὸ τὸ στήθος δέν τὰ βαστά...

Κλαίει για τὸ χαμένο κουταλάκι, κλαίει, κλαίει γιατί άλλο πιά δέν βαστά...

Να φύγη... Να πηδήξη σαν τή γάττα από τόν μεσιανὸ τόν τοῖχο; και ποῦ να πάη;..

'Η Κυρά της, της εἶπε πὸς οί χωροφυλάκοι ὀλοῦθε σε πιάνου-νε ὅπου και να βρεθῆς...

Οί χωροφυλάκοι ἔχουν πόδια μεγάλα και μπότες φοβερές. Με μιὰ πατησιά=σαν τὸς δράκους=βρίσκονται ἔδω και την ἄλλη ἐκεῖ... Χαμένη εἶνε, ὅπου κι' άν πάη. "Ετσι τὸ νομίζει ή Κυριακοῦλα, και στριφογυρίζει πάντα στὸν κύκλο τὸν ἴδιο σαν πιασμένο στα δίχτυα πουλί.

Τὸ νησί, ἔχει άφανισθῆ από μπροστά της ὅπως τὰ σύννεφα και ὁ οὔρανος. Μόνο σκοτεινιά και ἔρημιά δλόγυρά της.

"Αχ τι μοναξιά εἶνε τούτη για ένα δόλιο μικρὸ παιδί!..

'Η μοναξιά εἶνε πὸ σκοτώνει μικροῦς και μεγάλους!.. 'Η μοναξιά της ψυχῆς φαρμακώνει, ἄχ πὸς να ξεφύγει ή Κυριακοῦλα την άπέραντη μοναξιά πὸ δλο τή ζώνει;

"Εξαφνα ἀκούει από τὸ σπῆτι μέσα τὸ κουδοῦνι της πόρτας.

Ντρ... ντρ... Ντρ... τὸ κουδοῦνι!.. Εἶνε της ὀξῶπορτας τὸ κουδοῦνι. Θά εἶνε τὸ άφεντικό... "Αν φέρνει μαζί του χωροφυλάκους, άν ἦρθε για να την πιάσουνε μαζί με τὸς ἄλλους;..

Βήματα ἀκούει πολλά στὸ μυαλό της, ή Κυριακοῦλα. Βήματα, βήματα, σαν σφυριά στὸ κεφάλι χτυπάνε.

Βήματα βαρυά και πολλά... Πῶ! Πῶ! Χωροφυλάκοι πὸ ἔρχονται να πιάσουν την Κυριακοῦλα για ένα άσημένιο κουταλάκι!

Πὸς τρέμει ή καρδιά της! Τὰ χέρια της παγώνουν. "Ιδρωτας κρύος στὸ μέτωπο στάζει. "Αχ άγωνία, τι άγωνία. Τι σκοτάδι πικρὸ δλόγυρά της... Ποῦ να κρυφτῆ και ποῦ να πάη; γιατί ή γῆς να μην άνοίγη να την καταπιῆ;..

—Κυρ-ια-κοῦλα! ἀκούει τότε να την φωνάζουν.

—Κυ-ρια-κοῦλα! φωνάζουν μέσα από τὸ σπῆτι ξανά.

—Κυρι-ακοῦλα! Τῆς φωνάζει και ὁ άράπης μέσα από τὸ πηγάδι.

—Κυριακοῦλα γιατί με φοβάσαι; Σάματι εἶδες ποτὲ τὸ πρόσωπό μου;.. "Αράπη με λένε χωρίς να ξέρουν πὸς εἶμαι πὸ φωτερός και από τὸν ἥλιο ἀκόμα!..»

Τὸ παιδάκι τὰ χάνει. "Ω, Θε μου, ὡς και τὸ στοιχειὸ τοῦ σπητιοῦ τὰ ἔχει μαζί της και ὀλα κρίζουν τὸ δνομά της. Πὸς να σωθῆ; ; ..

Τὰ βήματα μέσα από τὸ σπῆτι δλο κ' ἔρχονται κοντά... Κατεβαίνουν τώρα τῆ σκάλα...

'Η πόρτα της αὔλης θ' άνοίξη... Σίγουρα τώρα άνοίγη...

—Κυριακοῦλα ἔγῳ ξεκουράζω και ἔγῳ αναπαύω ὅσους ἔρχονται στα δικά μου παλάτια κάτω από τῆ γῆς!.. Οὔτε θά πλένης, οὔτε σφουγκάρισμα θάχης!.. Τὰ χεράκια σου θά γίνουνε ἀχτίδες... Μην φοβάσαι κοντά μου... θά γίνης ένα με τὸ φῶς και τὸν ἀέρα!.. Θά γυρνᾶς ὅπου θές. Τοῖχοι δέν θά ὑπάρχουν ἐκεῖ πὸ ἔγῳ θά σε πῶ... Κυριακοῦλα ἔλα να δῆς τὸ πρόσωπό μου...

Τὰ άφουγκράζεται ὀλα τούτα ή Κυριακοῦλα, κι' ἀρχίζει και συλλογᾶται.

'Εάν ἔχει δίκηο ὁ άράπης και δέν εἶνε άράπης;.. "Αν κάτω στή γῆς πράγματι ἔχει παλάτια γιατί κει πέρα να μην κρυφῶ; Ποῦ καλλίτερα μπορῶ ἔγῳ να βρῶ;..

Συμῶνει στὸ πηγάδι, άνοίγει τὸ σκέπασμα και σκύβει να δῆ.

Μέσα βουθᾶ βλέπει ένα άστέρι. "Ενα άστέρι πὸ από τὸν οὔρανο καθρεφτίζεται ὡς τὰ βάθη τοῦ πηγαδιοῦ... Τὰ νερά εἶνε φωτερά... ὥστε δέν την γέλασε ὁ άράπης... "Εχει φῶς ἐκεῖ μέσα...

"Ολα τώρα ψιθυρίζουνε γύρω τὸ δνομά της.

—Θά ξεκουραστῆς, θά ξαποστάσης Κυριακοῦλα... Πῆγαινε μη φοβάσε! τῆς λένε.

'Η καρδιά τοῦ παιδιοῦ κτυπᾶ δυνατά. "Ενα σύγκρου της ταράζει τὸ σῶμα. "Αν τύχη κι' ὁ άράπης τῆ γελα;

'Εάν εἶνε σκοτεινιά. λάσπη και νερὸ ἐκεῖ κάτω;

—Κυριακοῦλα! τῆς φωνάζουνε από τὸ σπῆτι. "Ηρθε τ' άφεντικό.

Ἄπο τὸν τοῖχο γυρεύεις νὰ φύγης μωρή; Τώρα κατεβαίνω, τώρα θ' ἄρθω ἐγὼ νὰ σέ πιάσω τῆς φωνάζει ἡ Κερά.

—Ἐγὼ μονάχη στοὺς χωροφυλάκους θὰ σέ παραδώσω... Ἔφτασε ἡ ὥρα... Τὰ ψέμματα τελειώσανε...»

Τὰ χεράκια τότε τῆς Κυριακούλας ἀμολᾶνε τὰ σίδηρα ποὺ ἦταν πιασμένα καὶ πιά δὲν ἀπαντᾷ. Σαλεύουν τώρα τὰ δυὸ της χεράκια μέσ' στὰ νερά τοῦ σκοτεινοῦ πηγαδιοῦ...

Τὴν πῆρε κάτω, σημά του ὁ Ἀράρης, κ' ἠσύχασε πιά ἀπὸ τοὺς καυγάδες καὶ τοὺς μελάδες καὶ τίς μπουγάδες.

Γλύτωσε ἀπ' ὄλα καὶ ἀπὸ τίς χαρὲς καὶ τίς λύπες.

Τοῦ κάκου ἡ Κερά τῆς φωνάζει Κυριακοῦλα! Κανείς δὲν ἀπαντᾷ.

Ἡ μανταρινιά ποὺ τὰ εἶδε καὶ τὰ ξέρει ὄλα, δὲν ἔχει μιλιὰ...

Ἡ Κερά νομίζει πὼς ἔφυγε ἡ Κυριακοῦλα πηδώντας ἀπὸ τὸν τοῖχο πάνω.

—Τώρα, τὸ φουστάνι μου βάζω, καὶ νὰ σέ πιάσω. ἔρχομαι εὐθύς! Ἄναίσθητο πλάσμα, ποὺ νύχτα ὦρα μὲ κήνης νὰ βγῶ στοὺς δρόμους νὰ σέ γυρεύω...

ΛΙΛΙΚΑ ΝΑΚΟΥ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Α Γ Α Π Η

Ἄγαπῶ... κι' ὄλα γύρω μου ὄνειρα
καὶ χρυσάφια, μετάξια, βελουδα
τῆς χαρᾶς τὰ καράβια μου τοῦλινα
κι' ἡ καρδιά μου λευκὴ πεταλοῦδα.

Ἄγαπῶ... κι' ἡ ψυχὴ μου σὰν λούλουφο
τὴν φιλᾶν ἀπαλὰ χρυσαλίδες
Λευκορρόδινα τοῦλια τὰ σούρουπα
μὲ κυκλώνουν γλυκὰ ἡλιακτίδες

Ἄγαπῶ... κι' ὄλα χνούδια καὶ ποῦπουλα
μὲ λυκνίζουν ἀόρατα χέρια
Σὰν ἀχός, σὰν πνοή, χρυσοφτέρουγα
μὲ τυλίγουν χλωμόφεγγ' ἀστέρια.

ΔΕΣΠΩ Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ

Η Δ Ο Ν Η

Εἶν' ἡ Ἕδονη πόρνη σοφὴ ποὺ ἡ φλογερὴ τῆς ἐπαφῆ
παλάτια ὀρθώνει στὴ στιγμή κι' εὐθύς τὰ καταστρέφει,
καὶ ποὺ γροικαίει παντοτεινὰ τρανά νὰ ὀγκοῦνται τὰ «ῶσαννά»
τῆς ὕδρογειοῦ, ποὺ στὸν βυθὸ τῶν δυὸ σκελῶν τῆς στρέφει.

1933

ΟΡΕΣΤΗΣ ΛΑΣΚΟΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ

Ἄχ, ρόδα ποὺ σὰς ἔπνιξε ἡ βροχὴ!
Καὶ σὺ πὼς ὅμοια πνίγεσαι, ψυχὴ!
Πένθος σὲ ζώνει φθινοπωρινό·
τῆς μοίρας σου εἶμαι μάντις καὶ θρηνώ.

Τὰ φύλλα τρέμει δάκρυ δροσερό.
Στὰ χεῖλη μιᾶς ἀγάπης λαχταρῶ
Φιλήματα ν' ἀνθίσω τέτοια ποὺ
τὸ μέλι ν' ἀναλύουν ὠραίου καρποῦ.

Πνιγμένα ρόδα ραίνει με ὁ καημός.
Τὰ λόγια μας ποιὸς ἔσβησε λυγμός;
Ἴππότες τῶν ὀνείρων, ἐνωρίς
ὁ χρόνος μᾶς ἐνίκησε βαρὺς.

Μᾶς ἔκλεισαν ὀρίζοντες στενοί...
Ἄχ! μέσα στὸ χειμῶνα θὰ φανῆ
τὸ οὐράνιο τόξο δυὸ ματιῶν ποὺ νὰ
διαλάμψει ἐντός μας πρᾶα καὶ γαληνά;

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΤ. ΜΙΜΙΚΟΣ

ΝΕΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

ΜΠΡΑΒΟ ΑΕΡΟΜΥΛΟΣ

Πήδαγα δυο δυό, τὰ λίγα σκαλοπάτια τοῦ σκολιοῦ. Καί σ' ὄλο τὸ δρόμο ἔτρεχα. Ἦμωνα μαθητῆς στὴν δευτέρα τάξη τοῦ 2ου Ἑλληνικοῦ, στὴν Καλαμάτα. Ἔφτανα στὸ δωμάτιο λαχανιασμένος. Ἐνα ὄχ ἀνακούφισης ἀκουγότανε. Συνάμα ἀπίθωνα τὰ βιβλία στὸ μικρὸ μου τραπεζάκι καὶ καθόμωνα στὴν καρέκλα νὰ ξεκουραστώ.

Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά... Κεῖνη τῆ στιγμῆ δὲ σκεπτόμωνα κανέναν ἄλλο παρὰ τῆ Μάννα μου. Ναί. Τὴν εὐλογημένη αὐτὴ γυναίκα ποῦ μοῦδωσε τὶς πρώτες συμβουλές: «Παιδάκι μου νὰ μαζώνεσαι νωρὶς στὸ δωμάτιό σου. Νὰ κλείνεις καλὰ τὴν πόρτα σου τὴν νύκτα. Ποτὲς νὰ μὴ γυρνᾶς στοὺς δρόμους σὰ χαζοπούλι, καὶ νὰ διαβάζεις. Γιὰ τὸ καλὸ σου στὰ λέω αὐτά. Βλέπεις γιὰ χατῆρι σου περπατάω μὲ μισὸ παπούτσι. Θέλω οἱ κόποι μου νὰ μὴ πᾶνε χαμένοι».

Πήγαينا νὰ δακρῶσω. Αἰστανόμωνα βαθειὰ τ' ἀπλᾶ σὰν τὸ γέλοιο παιδούλας βαθυστόχαστα λόγια τῆς. Θυμᾶμαι μιὰ φορὰ ποῦ μονολόγησα μὲ βουρκωμένα μάτια: «ᾠ μανούλα μου, μὴν πεθάνεις, προτοῦ μπορέσω νὰ σοῦ ἀποδείξω πὼς εἶχες ἕνα παιδί εὐγενικό γεμᾶτο εὐγνωμοσύνη».

Τῶχα διαβάσει πουθενά; Μόνου, σὰν τὴν πυρακτωμένη λάβα τοῦ ἠφαιστείου, ξεχύθηκε ἀπ' τὴν ψυχὴ μου γιὰ νὰ δονῆσει τὶς καρδιές ὄλων τῶν μανάδων; Δὲν ξέρω...

Ξέρω μόνου, πὼς οἱ φωτισμένες μὲ ἄπειρο φῶς καὶ στοργῆ συμβουλές, τῆς μυριολάτρευτης αὐτῆς γυναίκας, μοῦ δίνανε μιὰ δύναμη χαλύβδινη. Κι' ἄς ἦτανε μισοραγισμένο ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ καθημερινοῦ χαδιοῦ καὶ τῆς ζεσιῆς συντροφιάς, τὸ μικρούτσικο κορμί μου. Πάντα σηκωνόμωνα ἀπ' τὴν καρέκλα μὲ κέφι. Μὲ γερά νεῦρα. Γιὰ νὰ μελετήσω καὶ γιὰ νὰ ἐτοιμάσω τὸ φαγητό μου. Ἀλήθεια. Ἐπρεπε νὰ μαγειρέψω. Νὰ βράσω τὰ «μαῦρα μου γογγύλια». Ἔτσι δά, ἔλεγα τὰ λάχανα ποῦ μοῦφερνε κάθε ὄχτῳ ἢ μάννα μου ἀπ' τὸν κῆπο μας στὸ χωριό. Ἀπ' τὸ τσιμεντένιο πάτωμα τοῦ ἰσόγειου δωματίου μου βρισκόμωνα στὴ λασπερὴ αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ. Ἐπαιρνα μερικά λιόκλαδα καὶ τὰ τσάκιζα σὲ μικρὰ κομμάτια. Τᾶβαζα ἀνάμεσα σὲ δυὸ πέτρες ποῦ κάνανε χρέος σιδεροστιᾶς. Καὶ

στὴν ἄκρη τρύπωνα μιὰν ἀφάνα! Ἀμέσως ἔβαζα φωτιά. Τὸ τσουκάλι—πάνου στὶς πέτρες—γεμᾶτο νερό, περίμενε, σὰν δεσποτικὴ μήτρα ἀναποδογυρισμένη τὸ πῦρ τῆς δημιουργικῆς πνοῆς. Περίμενε νὰ τοῦ γλείψουν τὶς παρυφές οἱ φλόγες ποῦ ξέφευγαν ἀπ' τὴ μικρὴ ζεστή μου ὑπαρξῆ. Ὀνειρακι' ἐλπίδες μαγνητισμένα ἀπ' τὴ λαχτάρα τὶς μόρφωσης θερμινὸ τουσαν γύρω ἀπ' τὸ τσουκάλι. Ὑστερα στέργιωνα μιὰ λαμαρίνα, ποῦ βρισκόταν κεῖ, στὴ βορρηνὴ μεργιά· γιὰτὶ πάντα φύσαγε ἀγέρας καὶ μοῦ σκόρπιζε τὴ φωτιά. Ἡ κουζίνα μου; Μιὰ γωνιά ἀπὸ δυὸ μικροὺς σὲ ὕψος καὶ σὲ πλάτος τοίχους χωρὶς σκεπὴ καὶ χωρὶς ἄνεση. Ὅχι μόνου αὐτό, ἀλλὰμποροῦσε νὰ διακρίνει κανεὶς καὶ τὴ συχαμερότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἰδιοκτήτης μιὰ μέρα ποῦ τὸν παρακάλεσα νὰ τὴν διορθώσει λίγο μ' ἀγριοπῆρε. «Σὰν πολλὰ τὰ γυρεύεις. Ἀ νὰ χαθεῖς παληόπαιδο. Τὶ ἔχει; Δὲν ξέρω στὸ χωργιό σου τί λογιῆς ἦτανε. Ἰεξ ἄλλου αὐτὴ εἶνε. ἄν σ' ἀρέσει...»

Ἄλλη φορὰ δὲν ξανατόλμησα νὰ τοῦ παραπονεθῶ. Ἐκεῖ μὲς τὴ γωνιά, μ' ἀγῶνα καὶ μὲ πόνο ἔβαζα τὰ πρώτα ἀγκωνάρια τοῦ πνευματικοῦ μου Ἐβερῆστ. Μαζευόμωνα μὲ τὴ φυλλάδα στὸ χέρι κοντὰ στὴ φωτιά. Κι' ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς φλόγας τῆς διάβαζα. Μόλις ὄμως τὸ νερὸ χούχλαγε ἄφηνε τὸ βιβλίο. Ἐρριχνα μέσα τὰ γογγύλια καὶ καμμιά ξυσμένη πατάτα, ἢ αὐγὸ, γιὰ νὰ βράσουν μαζύ. Καὶ μὲ μιὰ ξύλινη κουτάλα στὸ χέρι τὰ ζούλαγα, σιγά—σιγά, γιὰ νὰ χωρέσουν στὸ τσουκάλι. Ἀπὸ δαῦτα θᾶτρωγα τὸ βράδυ, καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ μεσημέρι, ποῦ δὲ μ' ἔφτανε ἡ ὥρα γιὰ τέτοιες δουλειές. Ἔτσι, σ' αὐτὴ τὴ στάση, οἱ ματιές μου ἄπλωναν γιὰ ν' ἀγκαλιάσουν μὲς τὸν κλεισμένον ὀρίζοντα τὴ σιλουέττα τοῦ γειτονικοῦ ἀερόμυλου. Δὲν καταλάβαινα πὼς γύριζε ἢ ρόδα του. Πολλὲς φορὲς ἀφαιρένομωνα νὰ τὴν κοιτάζω. Μιὰ βραδυὰ ὄμως δὲν ξέρω τί ἔπαθε. Ἐπερνε τὶς στροφές μὲ καταπληχτικὴ ταχύτητα. Πρόδινε κᾶτι τὸ φοβερό...

Ὁ καιρὸς εἶτανε ἄνω κάτω. Σὲ λίγο μιὰ ἀστραψὶ μ' οὐδεῖξε ἕνα κομμάτι οὐρανοῦ. Τὸ σκοῦρο μολυβένιο χρῶμα του σὲ τρόμαζε ἕνα μέρος τῆς κόλασης ποῦ βράζει ἢ πίσσα γιὰ τοὺς ἄδικους, νόμιζες πὼς εἶνε. Σὲ λίγο, ψιλὴ ψιλὴ βροχοῦλα ἔπιασε. Ὁ δυνατὸς ἀγέρας δὲν ἄφηνε νὰ πληθύνει, νὰ γίνεῖ χονδρὴ σὰν κορδόνι. Μιὰ δεῦτερη ἀστραψὶ ἐσκισε στὰ δυὸ τὸ θολωτὸ στερέωμα. Τὰ μάτια μου σὰν πουλάκια φοβισμένα πέταξαν. Δὲν μπορῶ κείνη τὴν ὥρα νὰ συλλάβω τί μοῦ συνέβηκε. Κοιμήθηκα; Ὅχι; Ὀνειρο ἦτανε; Τί νὰ σᾶς πῶ; πάντως κᾶτι ἀπ' αὐτὰ θᾶγινε. Σεληνιασμός δὲν μὲ πιάνει. Ὅτου συνῆλθα εἶδα ἕνα μέρος κατακάθαρου οὐρανοῦ. Τ' ἄ-

στέργια νὰ τρεμοσβύνουν ἀγγυστρωμένα στοὶ γαλάζιο βελουδο. Ἡ-
συχία. Γαλήνη. Ἦμωνα ἄμως ζαλισμένος ἀκόμη. Λίγο-λίγο προσ-
πάθαγα νὰ θυμηθῶ. Κάποια φωνὴ ἀπόκοσμη, κάτι μοῦχε μιλήση.
Σιγά-σιγά ξεκαθάρισα κείνα ποὺ ἄκουσα: «Τυφλά χαϊδεύουν οἱ
περίεργες ἄχτινες τῶν ματιῶν σου τὴ μοναξιά τοῦ παλιοῦ αὐτοῦ
ἀερόμυλου ποὺ χρόνια τώρα κυλάει πάνω στὴ ρόδα του, τοὺς καῦ-
μοὺς καὶ τὶς ἐλπίδες κείνων ποὺ σπᾶσαν τὰ φτερά τους πάνω στὶς
σιροκάδες τῆς ἀπαίσιας ζωῆς. Τοὺς νανουρίζει μὲ τοῦ μελτεμιοῦ τὰ
τραγούδια, ζητώντας κάπως ἐπιπόλαια ἀπὸ τὸν ἀγέρα τοῦ πόνου
τῶν τὸν παίχτη. Μ' ἀνήμπορα κοιτάζει τοὺς ναρκίσοις τῆς καλλι-
εργημένης δυστυχίας ποὺ φυτρώνουν γύρω τους. Μὴ τὸν βλέπεις
πιά. Εἶναι ἓνας στρατοσκόπος ποὺ γυρίζει-γυρίζει καὶ βρίσκεται
στο ἴδιο πάντα μέρος. Θᾶρθει στιγμὴ ποὺ σακάτης, θὰ ξαπλώσει
στ' ἀπραγματοποίητα ὄνειρα τῶν συντριμμάτων του. Τρέφεται μὲ
χίμαιρες καὶ φαντασιοπληξίες. Βρίσκει πὼς εἶνε ἀρκετὸ τὰ βράδυα,
τὰ πρωγιά μὲ ἥλιο, μὲ φεγγάρι νὰ διπλασιάζη κάποτε τὸ ὥραιο ἄ-
νάστημά του. Εἶναι ἓνας μάγος. Κάνει νὰ διακρίνουν ὅσοι τὸν κοι-
τάζουν ἀφάνταστα εὐτυχίας καὶ χαρᾶς παλάτια, ποὺ εἶνε ἀνύπαρ-
κτα καὶ ψεύτικα. Δὲν φανερώνει τὴν οὐσία τῆς ζωῆς.

«Δάκρυ καὶ γέλιο—πόνος καὶ χαρά. Νὰ ἢ πεμπτουσία της. Νὰ
ἢ ἀμβροσία τῆς Θεᾶς Ἐλπίδας ποὺ ζωντανεῦει τὸν καθημερινὸ
μόχθο.

Πάρε τὸ δρόμο τοῦ ἀληθινοῦ στρατοκόπου. Εἶναι θλιβερός.
Εἶναι χωρὶς λάμψη καὶ χαρά. Οἱ ἰτιές τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἀγῶνα τοῦ
φράζουν τὸ δρόμο καὶ θὰ πλαγιάζεις στὸν ἥσκιο τους. Μὴ δηλιάσεις.
Γκρέμισε τοὺς δισταγμοὺς γιὰ τὶς προσπάθειές σου. Καὶ ζήτησε νὰ
σφραγίσει καὶ νὰ παρακολουθεῖ κάθε σου πράξη, κι' ὄλο τὸ δρόμο
σου ἢ ἀγάπη. Τὴν εὐτυχία στὸν πόνο καὶ στὴ χαρὰ τὴ δίνει ἢ
ἀγάπη».

Σηκώθηκα καὶ μισοζαλισμένος ἀκόμη ἔπιασα τὸ τσουκάλι μὲ
δυὸ πανάκια γιὰ νὰ τὸ πάω στοὶ δωματίο. Τὰ λάχανα εἶχανε πα-
ραβράσει. Ὅταν ἔφτασα στοὶ κατώφλι τῆς πόρτας, στάθηκα. Μιὰ
γρήγορη ματιὰ ἔπεσε στὴ ρόδα τοῦ μύλου. Εἶχε σταματήσει. Δὲν
γύριζε πιά. Στὴν ἴδια θέση ἀκίνητος μὲ θλιμμένη ἀνταύγεια μὲ
κοίταγε.

Μιὰ φωνὴ ἀπ' τὸ δρόμο ἀκούστηκε :

—Μπράβο ἀερόμυλος!

ΤΑΚΗΣ ΠΡΩΡΑΣ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

ΜΕΤΑΠΤΩΣΗ

Μέσα στοὺς γύρους τῶν ἐτῶν μοῦ ξέφτισαν οἱ μέρες
ὄλα τῆς νιότης τ' ἄσπιλα μπουμπούκια καὶ κλαδιά
κι ἀπόμεινε σὰν κάλυκας ἢ ὀλόγυμνη καρδιά
στὶς κρύες, χλωμές ἐσπέρες.

Τῶν φθινοπωρινῶν σωρῶν σὰν κοίταγα τὰ φύλλα
νὰ φεύγουνε, νὰ χάνουνται στοῦ δρόμου τὴ στροφή,
τὴν κρύα τοῦ χρόνου ἔνωθα— καθὼς φιδιοῦ ἐπαφή—
στο δέρμ' ἀνατριχίλα.

Αἰσάνομον τὴ μάνητα σπαραχτικῶν λιγμῶν.
Κι ὅταν σκεβρὴ καὶ σκοτεινὴ μοῦ βάραινε ἢ νύχτα
ἔνωθα τὴν ἀνάμνηση, ποὺ τὸ σκυλί μοῦ ἀλύχτα,
χαμένων λογισμῶν.

Καὶ σὰν κατάδικος, σκυφτός, μὲ φτονερὸ τὸ βλέμμα,
γυρνοῦσα τὸ κουφάρι μου στοῦ κόσμου τὴν ὀργή
καὶ μ' ἀνοιχτὴ στοὶ στήθος μου αἱμάτινη πληγὴ
ζητιάνευα τὸ ψέμμα.

Μὰ ξάφνου, κάποιος ἀπόβραδο, στῆς λίμνης τὰ νερά,
ποὺ ἢ σκέψη βάρυπνη ἔτεινε τὰ χέρια σ' ἴκεσία
ξεπρόβαλε σὰν ὄνειρο μιὰν ἄυλη ὀπτασία
μὲ κάτασπρα φτερά.

Μὲ θάμπωσεν ἢ ὄψη της, μοῦ σκότισε τὸ νοῦ...
Τὸ σύμβολο ἦταν τῆς χαρᾶς ; Κάποια τιτάνια ἰδέα ;
Ἡ ἐλπίδα ; ἢ ἀγάπη ; ὁ ἔρωτας ; Αὐγὴ μὴν ἦταν νέα
ἐνὸς γλαυκοῦ οὐρανοῦ ;

...Σὰ ξύπνησα βρισκόμουν σὲ κάποιον ἄλλο κόσμο.
Ἡ ἥλιος πέρα σβύνοντας σκορποῦσε ρόδα ὠχρά.
Παιδάκι μὴ ξανάγινα ; Μὲ δάχτυλα σκεβρὰ
ἔδρεψα γιούλια, διόσμο.

Ξάπλωσα τότε τὸ κορμί στὴ χλοῖσμένη φύση
καὶ μὲ τὰ χέρια μου ἀνοιξα τοῦ στήθους τὴν πληγὴ.
Ἦλιε ! Ρίξε ζεστασιά, δόσε μου ἐσὺ στοργή,
ἄς εἶσαι καὶ στὴ δύση !..

ΝΙΚΟΣ ΒΙΓΛΑΣ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

ΓΙΑΝΝΗ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Δέν είναι σπάνιες οι φορές που οι καινούργιες ελληνικές γενιές βρέθηκαν πάνω στο σταυροδρόμι των αποφάσεων και των ηθικών επιταγών με το ρώτημα στα χείλη, προς τα πού να δώσουν; Γόνιμος ηθικός παραδεξιός όταν τον συντροφεύει η αγωνία και η ανάγκη της λύτρωσης, άγονος όταν κλίνεται μέσ' στην αβέβαιη συνταραχή ή όταν γίνεται φυγή προς το άφηρημένο ή το άπιαστο. Γόνιμος είν' ακόμα, όταν διοχετεύεται σε μορφές σκέψης δράσης και δραματισμού, με άλλα λόγια όταν γίνεται τέχνη και ηθική.

Πόσες φορές είσαμε τώρα στάθηκε γόνιμη η συνταραχή της ελληνικής ψυχής; Πριν απαντήσουμε χρειάζεται να σκεφτούμε αν υπάρχει τέτοια συνταραχή με πυρήνα γονιμοποιών τάσεων στη σφαίρα της ηθικής και της τέχνης και πιά απλά αν η άνησυχία έχει κάποιο νόημα ή είναι μιά κατάσταση που ανατέλει από αφανέρωτους ακόμα και αστάθμητους δριζόντες.

Ένας δυτικός ρασιοναλισμός, μιά σκέψη φορτωμένη από δυσπιστία για τις συνθετικές μορφές της ζωής, για την αξία μιάς πραγματικότητας ήρθε να σταλάξει μέσ' στην ψυχή μας την άμφιβολία, σπρώχνοντάς μας σε δρόμους υποθετικών αναζητήσεων και αληθειών έξω από την α ή θ ε ι α. Στο σταυροδρόμι των αλληλοσυγκρουόμενων «αληθειών» μιάς έσ' προωχε η Εύρωπη τον καιρό που το χρέος έμπαινε όχι για μιά αποδεικτική αλήθεια (ποιά τάχα ήταν αυτή η αλήθεια;) μιά για μιά απόφαση, για μιά χειρονομία ηθικής. Αποδεικτική αλήθεια ζητήσαμε «κατ' επιταγήν» της Δύσης ακόμα κι' από τη θρησκεία και τη φιλοσοφία, όπως έναν καιρό την είχαμε ζητήσει από την επιστήμη.

Τοποθετώντας το πρόβλημα σ' όλους τους έξωανθρώπινους τομείς της γνώσης δέν είδαμε τη συνταραχή μας να καθρεφτίζεται σε μιά συγκεκριμένη στιγμή ζωντανής πράξης και τέχνης. Πουθενά άλλου δέ διασκελίστηκαν με τέτοια αδιαφόρετη γρηγοράδα τα προβλήματα, πουθενά άλλου δέ στάθηκε τόσο δύσκολο να ζυγώσουμε και να κρίνουμε από κοντά τις μορφές της ζωής όταν κυλούν στους δρόμους της πολιτείας καθώς και τις μορφές της τέχνης όταν αυτή έχει ξεκόψει τον άφαλό της από τον άνθρωπο αλλάζοντας καθημερινά την πουκαμιά της, κάνοντας

«τη γύρα του βουνοῦ», μένοντας φλοῖδι όπου μέσα του δέν άνεμοδέρονται μήτε το συντάραχο μιάς ψυχής.

Ένα ποίημα, ένα μυθιστόρημα, ένας ζωγραφικός πίνακας, ένα άγαλμα, κλείνουν συχνά τη μοῖρα ενός λαού όταν ο δημιουργός είναι το παιδί αυτουνοῦ τοῦ λαού, όταν ανασαίνει τον άέρα του όταν πατεί το χῶμα του, όταν βαδίζει πάνω στο χνάρι των πεπωμένων του, όταν τέλος είναι ενσάρκωση της αλήθειας του και των επιταγών του.

Σε καιρούς ηθικής παραζάλης θά ιδούμε ένα φανέρωμα ἴδιοι κ' απόιδιο σ' όλα τα πλάτη του που σημαδεύει την πιά κακότερη περίπτωση της άρνησης, της αντίδιαστολής, της άφαιρέσης από τη ζωντανή πραγματικότητα της τέχνης.

Όσοι άρέσκονται να δοκιμάζουν το στοχασμότους πάνω στα πλῆκτρα των αξιολογικών και κριτικών διαπιστώσεων διατρανώνουν το γεγονός τουτο των κυκλοφερών κατευθύνσεων γύρω από ένα φάσμα ζωής και μονάχα ξεχνούν να μιάς μιλήσουν με περισσότερη σαφήνεια για το γεγονός αυτό που λένε ζωή. Είναι διασκεδαστικό να παίζει κανείς τον κρυφτούλη γύρω από μιά λέξη μιά είναι καιρός να φύγουμε από τις λέξεις και από τα παρασκήνια των «έννοιών» και ν' άγναντέψουμε πιά απλά, πιά ξεκομμένα και πιά άνυπόκριτα τον έαυτό μας και την πίστρα όθε κινήσαμε.

Δέ φτάνει λόγου χάρη να συμφωνούμε στο γεγονός πως η τέχνη άρχίζει από το σημείο που ένα άλφα περιεχόμενο παίρνει την έκφρασή του ή που μιά άλφα χειρονομία έχει το χαρακτηρισμό της ηθικής όταν πάει να ζηγώσει τον άνθρωπο με τον άνθρωπο, μιά κι' ακόμα πιά το βαθύτερο νόημα αυτής της έκφρασης και αυτής της χειρονομίας. Γιατί όσο μιάς διαφεύγει αυτότο νόημα κάθε έκφραση και η πιά κοινότητα, κάθε χειρονομία και η πιά επίπλαστη μπορεί να έρμηνεύεται για ώραία και για καλή. Όλα από μιά πλευρά μπορούν να έρμηνεύονται για «ώραία» και για «καλά». Μιά μήτε η ζωή, μήτε η ηθική, μήτε η τέχνη, μήτε η θρησκεία είναι πλευρές γιατί η καθεμιά χωριστά και όλες μαζί είναι το ένα, το καθολικό και το αίώνιο μεσ' στον άνθρωπο που είναι η ζωντανότερη σύνθεση της δημιουργίας.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

SCHILLER

ΟΙ ΓΕΡΑΝΟΙ ΤΟΥ ΙΒΥΚΟΥ

Μετ. 'Ι. Γρυπάρη

Γιὰ τὸν ἀγῶνα τῶν ἀρμάτων καὶ τοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ μαζεῦει τις φυλὲς τῶν Ἑλλήνων πέρα στῆς Κόρινθος τὸν ἰσθμό, τραβοῦσεν ὁ Ἴβυκος. τῶν θεῶν ὁ φίλος. Ὁ Ἀπόλλωνας τοῦ εἶχε χάριση τοῦ τραγουδιοῦ τὸ δῶρο, τὸ γλυκὸ τῆς μελωδίας στόμα κ' ἔτσι τώρα γυρνοῦσ' ἀπὸ τὸ Ρήγιο μὲ τὸ ἐλαφρὸ του ραβδί στὸ χέρι καὶ τὴν καρδιά του γεμάτη ἀπ' τὸ Θεό.

Νά, τώρα μπροβάλλει στοῦ ὀδοιπόρου τὰ μάτια ἢ Ἀκροκόρινθο ἀπὸ τῆ ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ μὲ ἱερὴ φρίκη μπαίνει μὲς στὸ ἱερὸν ἄλσος τοῦ Ποσειδῶνα. Τίποτα δὲ σαλεύει ὀλόγυρά του καὶ μονάχα τὸν συνοδεύουν στὸ δρόμο του κοπάδια γερανοί, ποῦ σὰν σκοταδερὸ παραβάνι τραβοῦν μακρὰ κατὰ τὴ νοτινὴ τῆ ζέστα.

«Γεῖά σας, κοπάδια γνώριμα, ποῦ συντρόφους τοῦ ταξιδιοῦ μου σὰς εἶχα καὶ στὴ θάλασσα! Σὰς πέρνω γιὰ καλὸ σημάδι, μὰ ποῦ ἢ μοῖρα μου μοιάζει μὲ τὴ δικιά σας: ἀπὸ μακρὰ ἐρχόμαστε κ' ἐγὼ καὶ σεῖς φερμένοι καὶ παρακαλοῦμε νὰ βροῦμε μιὰ φιλόξενη στέγη—Ἄμποτε καλοπρωαίρετος νὰ μᾶς εἶναι ὁ Ξένιος Δίας, ποῦ προφυλάγει τὸν ξένο ἀπὸ κάθε ντροπή!»

Μὰ ἐνῶ φαιδρὸς προχωρῶντας, ὄλο καὶ μὲ πιὸ γρήγορο βῆμα, βρίσκει τώρα μὲς στὴν καρδιά τοῦ δάσους, νά, ξαφνικὰ δυὸ φονιάδες τοῦ φράζον τὸ δρόμο στὸ στενὸ τὸ μονοπάτι, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀγωνιστῆ γιὰ τὴ ζωὴ, μὰ γρήγορα τὸ χέρι του πέφτει ἀποκαμωμένο, ποῦ ξέρει τῆς λύρας μόνον τις ἀπαλὲς χορδὲς μὰ ὄχι καὶ τὰ δυνατὰ δοξάρια νὰ τεντώνη.

Τοῦ κάκου κράζει ἀνθρώπους καὶ θεούς, μὰ λυτρωτὴ κανένα δὲ φτάνει ἢ δέησή του· κ' ὅσο μακρὰ κ' ἂν ἢ φωνὴ του πηγαίνη, δὲ φαίνεται πούθενά ἐδῶ ψυχὴ ζωντανή. «Ἔτσι λοιπὸν πρέπει δῶ παραιτημένος ἀπ' ὄλους νὰ πεθάνω, ἀκλαυστος σὲ ξένα χῶματα, κ' ἀπὸ χέρια κακοῦργων νὰ πάω χαμένος, χωρὶς κανέναν ἐκδικητὴ μου νὰ φανῆ!»

Μὰ ἐνῶ βαρῖα χτυπημένος σωριάζεται χάμω, ἀκούει ἀπάνωθὲ του νὰ φτεροθορυβοῦν οἱ γερανοί, ἀκούει—γιατὶ πὰ νὰ ἰδῆ δὲν μπορεί—φριχτὰ νὰ κράζουν σιμά του οἱ φωνές των. «Ἔσεῖς, ὦ γερανοί ἐκεῖ ψη-

λά, ἔσεῖς, κ' ἂν ἄλλη καμιὰ φωνὴ δὲν μιλῆση, (ἔσεῖς) νὰ καταγγείλετε τὸ φόνου μου». Εἶπε κ' ἔσβησε γιὰ πάντα τὸ μάτι του.

Βρέθηκε τὸ γυμνὸ του πῶμα κ' ἀμέσως, ἂν καὶ παραμορφωμένο ἀπὸ τὶς πληγές, ἀναγνώρισεν ὁ φίλος ποῦ θὰ τὸν φιλοξενοῦσε στὴν Κόρινθο, τὰ γαπημένα του χαρακτηριστικά: «Ἔτσι λοιπὸν ἔπρεπε νὰ σὲ ξαναἰδῶ, ἐγὼ ποῦ ἤλπιζα νὰ στεφανώσω μὲ τοῦ πέυκου τὸ στεφάνι τοὺς κροτάφους τοῦ τραγουδιστῆ, ποῦ ἀπὸ τὴν λάμψη τῆς δόξας του θ' ἀχτιδοβολοῦσε;»

Μὲ θρήνους τὸ μαθαίνουν κ' ὄλ' οἱ ξένοι ποῦ εἶχα συναχθῆ στὶς γιορτὲς τοῦ Ποσειδῶνος, βαρεῖα θλίψη κυριεύει ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα καὶ κάθε καρδιὰ πονεῖ γιὰ τὸ χαμὸ του. Ἀκράτητος ὀρμαίει ὁ λαὸς στοῦ Πρύτανι τὶς πόρτες καὶ ζητᾷ ἢ μανία του ἐκδίκηση γιὰ τὴν σκιά τοῦ σκοτωμένου κ' ἐξίλασμο μὲ τὸ αἷμα τοῦ φονιά.

Μὰ ποῦ νὰ βρεθῆ τὸ ἴχνος, ποῦ θὰ φανέρωνε τὸ μαῦρο δολοφόνου, ἀνάμεσα σ' ὄλα ἐκεῖνα τὰ κύματα τοῦ πλήθους, ἀνάμεσα σὲ κεῖνο τὸ στρίμωγμα τῶν λαῶν, ποῦ εἶχε προσελκύσει ἢ μεγαλοπρέπεια τῶν ἀγώνων; Νὰ ἦταν λησται ποῦ ἀνανδρα τὸν σκότωσαν· ἢ ἄγνωστος ζηλόφθονος ἐχθρὸς νὰ τὸ ἔκαμε; Μονάχα ὁ ἥλιος θὰ μποροῦσε νὰ τὸ πῆ, ποῦ τὸ κάθε τι πάνω στὴ γῆ φωτίζει.

Ποῖος ξέρει, ἴσως καὶ νὰ βαδίζει τώρα μ' ἀδιάντροπα βήματα ἀνάμεσα στὰ πλήθη τῶν Ἑλλήνων κ' ἐνῶ τὸν κυνηγᾷ ἢ ἐκδίκηση αὐτὸς νὰ τραγᾷ τοῦ κακουργημάτος του τὸν καρπὸ. Ἴσως καὶ στὰ ἴδια τὰ σκαλοπάτια τοῦ ναοῦ των στὸ πείσμα τῶν Θεῶν, ἀπόκοτος ν' ἀνακατώνεται, μὲς στὴν ἀνθρωποπλημύρα ἐκείνη, ποῦ στριμώχεται ἐκεῖ κατὰ τὸ θέατρο.

Γιατὶ ἀπάνω ἀπανωτὰ καθοῦνται στὰ θρονιά στριμωχτοί, σπᾶνουν σχεδὸν ἀπὸ τὸ βάρος τὰ στηρίγματα τῆς σκηνῆς, ἀπὸ κοντὰ καὶ μακρὰ ἔχουν ἐκεῖ μαζευτῆ καὶ περιμένουν τῶν Ἑλλήνων οἱ λαοὶ καὶ τὸ χτίριο, πνιγμένο μέσα σὲ ὑπόκωφη σὰν τῆς θάλασσας τὰ κύματα βουῆ ἀπὸ τὰ μέτρο τοῦ μερμηγκιάζει ψυχομέτρου, αὐθαίνει ὄλο καὶ πιὸ πέρα μὲ καμπυλωτὰ τόξα, πᾶνεβαίνουν ψηλὰ ὡς τὸν γαλάζιον οὐρανὸ.

Ποῖος νὰ μετρήσῃ τοὺς λαούς, ποῖος νὰ πῆ τὰ ὀνόματά ὄλων, ποῦ ἔχουν μαζευτῆ ἐδῶ φιλοξενημένοι; Ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Κέκροπος, ἀπ' τῆς Αὐλίδας τὰ κρογιαλί, ἀπὸ τὴ Φωκίδα, ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Σπάρτης, ἀπὸ τὰ μακροσμένα παράλια τῆς Ἀσίας, ἀπ' ὄλα τὰ νησιά ἔχουν ἐλθῆ καὶ ἀκούουν ἀπὸ τὰ καθίσματα τοῦ θεάτρου τὴν ἄγρια μελωδία τοῦ χοροῦ.

Ποῦ αὐστηρὸς καὶ σοβαρὸς, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία συνήθεια, προβαίνει ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὸ βάθος κίνοντας τὸ γῦρο τοῦ θεάτρου. Ἔτσι καμμιὰ ἀπὸ τὶς θνητὲς γυναῖκες δὲ βαδίζει, οὐδὲ θνητῶν σίτι τις ἔχει αὐτὲς γεννήσῃ ἢ γιγάντεια κορμοστασιά δὲν ξεπερνᾷ πολὺ κάθε ἀνθρώπινο ἀνάστημα.

Μαῦρος χιτώνας σκεπάζει τὰ κορμιά τους καὶ σάσσαρά του χέρια σποῦνε τὴ βαθυκόκκινη φλόγα τῆς δάδας· αἶμα σταλιά δὲ ῥέει στὰ μαγουλά τους, καὶ ὅπου τὰ μαλλιά χαριτωμένα κυματίζουν καὶ πρόσχαρ' ἀνεμίζουν στῶν ἀνθρώπων γύρω τὰ μέτωπα, φίδια καὶ ὀχιές βλέπει κανεὶς ἐδῶ, ποῦ φουσκώνουν τὶς φαρμακογιόμιστες κοιλιές των.

Καὶ φριχτά, γυρνώντας σὲ κύκλο, ἀρχινοῦν τοῦ ὕμνου τὴ μελωδία, ποῦ μπαίνει μέσα στὴν καρδιά καὶ τὴ σπαράζει, ἐνῶ συστρέφονται γύρω στὸν ἔνοχο. Καὶ φέροντας ταραγμὸ στὸ νοῦ καὶ σάστισμα στὴν ψυχὴ καὶ παγώνοντας τὸ μεδοῦλι ἐκείνου ποῦ τὸν ἀκούει, ἀντηχάει τῶν Ἑρινύων ὁ ὕμνος, ποῦ ὁ ἦχος τῆς κιθάρας δὲν τοῦ ταιριάζει :

«Χαρὰ σ' ἐκείνον, ποῦ ἀθῶος καὶ ἀκριμάτιστος, φυλάει καθαρὴν, σὰν τοῦ παιδιοῦ, τὴν ψυχὴν του. Δὲν ἔχομε αὐτὸν νὰ τὸν πλησιάζωμεν ἐκδικήτρως καὶ ἀξέγνοιastos τραβάει τὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς. Μ' ἀλλοίμονον, ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνο, ποῦ κρυφὰ τὸ βαρὺ φονικὸ ἔχει κάμη! κολλοῦμαστε στὰ χνάκια τῶν ποδιῶν του, ἔμεῖς, ἡ φριχτὴ γέννα τῆς νύχτας».

«Κι' ἂν πιστεύη πῶς φεύγοντας θὰ μᾶς γλυτώσῃ, νάμαστε φτερωτὲς σιμά του καὶ ῥίχνοντας γύρω στὰ γρηγορόδρομα πόδια του τὰ βρόχια μας, δὲν μπορεῖ παρ' ἄφευχτα νὰ σωριαστῇ καταγῆς. Ἔτσι, πάντα καὶ πάντα, δίχως ν' ἀποκάνωμε, τὸν κνηγᾶμε (καὶ μετάνοια καμμιά δὲν μᾶς ἐξιλεώνει) καὶ ὡς τὶς σκιὲς ἀκόμα τοῦ ἄδη, ὅπου καὶ κεῖ δὲν τὸν ἀφήνομεν ἐλεύθερο!»

Ἔτσι ψάλλοντας χορεύουν τὸν κύκλιο καὶ ἡσυχία, σὰν θανάσιμη σιωπὴ, πέφτει βαρεῖα πάνω σ' ὅλο τὸ χτίριο σὰν νὰ εἶχε περάσῃ ἀπὸ κοντὰ ἕνας θεός. Καὶ μ' ὅλη τὴν ἐπισημότητα, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία συνήθεια, φέροντας γύρω τοῦ θεάτρου τὸν κύκλο μὲ ἀργὰ καὶ μετρημένα βήματα ἐξαφανίζονται στὸ βάθος τῆς σκηνῆς.

Κι ἀνάμεσα στὴν ἀπάτη καὶ τὴν ἀλήθεια ἀμφίβολ' ἀκόμα ταλαντεύεται κάθε στήθος καὶ τρέμει καὶ προσκυνᾷ τὴ φοβερὴ Δύναμη, ποῦ κρῖνοντας στὰ κρυφὰ ἀγρυπνᾷ, ποῦ ἀνεξερεύνητα καὶ ἀνεξιχνίαστα γνέθει τὸ σκοτεινὸ τῆς μοίρας νῆμα, ποῦ προμηνάει τὴν παρουσία της στὰ βᾶθη τῆς καρδιάς, μὰ χάγεται μπρὸς στοῦ ἡλίου τὴ λάμψη.

Ἐκεῖ, ἄξιαφρα, ἀπὸ τὰ ψηλότερα σκαλοπάτια, ἀκούεται μιὰ φωνὴ νὰ κραῖζῃ : «Κοίτα, γιὰ κοίτα, Τιμόθεε, οἱ γερανοὶ τοῦ Ἰβύκου! καὶ γιὰ μιᾶς σκοτεινιάζει ὁ οὐρανὸς καὶ κεῖ πάνω ἀπὸ τὸ θέατρο βλέπουν νὰ προσπερνᾷ σὲ μαυριδερὴ γραμμὴ ἕνα κοπάδι γερανοί.

«Τοῦ Ἰβύκου!» Τὰ κριβὸ τὸνομα συγκινάει τὸ κάθε στήθος μὲ καινούργια θλίψη, καὶ ὅπως στὴ θάλασσα κύμα πάνω στὸ κύμα, ἔτσι τρέχει γρήγορα ἀπὸ στόμα σὲ στόμα : «Τοῦ Ἰβύκου; αὐτοῦ ποῦ θρηνοῦμε, αὐτὸν ποῦ τὸν σκότωσε τὸ χέρι ἐνὸς φονιά; τί τρέχει μ' αὐτόν; τί νὰ θέλῃ νὰ πῆ; καὶ τί σχέση ἔχει μ' αὐτὸ τὸ κοπάδι τὰ γεράνια;

Καὶ ξαπλώνεται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα καὶ μὲ κάποιο προαισθημα πετᾷ σὰν ἀστροπελέκι μὲς ἀπ' ὄλες τὶς καρδιές :

«Προσέξατε! αὐτ' εἶναι ἡ δύναμη τῶν Εὐμενίδων! ὁ εὐσεβὴς ποιητῆς βρῖσκει τὴν ἐκδίκησίν του, ὁ φονιάς παραδίνεται μονάχος του— Πιάστε αὐτὸν ποῦ ἔχει πῆ τὰ λόγια καὶ κείνον ποῦ τοῦ τὰ φώναξε!».

Μὰ ὅσο καὶ νᾶθελεν ἐκεῖνος, ποῦ τοῦ ξέφυγεν ὁ λόγος, νὰ μοροῦσε νὰ τὸν εἶχε φυλάξῃ μέσα του, τοῦ κάκου! Τὸ χεῖλος, ποῦ χλώμασε ἀπ τὸν τρόμο, δὲν ἄργησε νὰ φανερώσῃ τοὺς ἐνόχους. Τοὺς πιάνουν καὶ τοὺς σέρνουν μπρὸς ὅτῳ δικαστῇ, ἡ σκηνὴ μεταβάλλεται σὲ δικαστήριον, καὶ οἱ κακοῦργοι, ποῦ τοὺς πέτυχεν ὁ κεραυνὸς τῆς ἐκδικήσεως, ὁμολογοῦν τὴν πράξιν τους.

I. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΣΤΡΑΤΕΜΜΑ ΣΤΗ ΦΩΤΙΑ

(R. L. Stevenson)

Κάτω στὸ δρόμο, ὡς πέρα φέγγουν τὰ φανάρια, κάθε περπατησιᾶ, στὴ γειτονιά, σβησμένη, τὸ γαλανὸ σκοτάδι ἀγάλια κατεβαίνει στοὺς κήπους, στὰ κρεμάμενα χλωρὰ κλωνάρια

Στῆς παραστιᾶς τὴν κόχη, ἡ φλόγα καταπέφτει, καὶ τώρα ἡ κόκκινη φωτιὰ βάφει τὸ δῶμα ὡς τὸ ταβάνι πάει, ποῦ ἀντιχτυπᾷ τὴ ζέστη, καὶ στῶν βιβλίων τὶς ράχες σὰ νὰ παίξῃ ἀκόμα.

Πύργοι, καμπαναριά, ἰδέε! Στρατὸς ποῦ πηγαινέι, τόποι ποῦ πυρκαγιὰ τοὺς καίει, καὶ χῶρες στάχτη... Κ' ἔπειτα (ὡς ποῦ νὰ ἰδῇ τὸ μάτι μας, ποῦ ἀστράφτει) σκοτεινιάζει ὁ στρατὸς—ἡ ἀναλαμπὴ πεθαίνει.

Μὰ νὰ τὴν, ἡ λαμπρὴ σπίδα ξανὰ γυρίζει, τῆς πολιτείας τὸ φάντασμα καὶ πάλι ἀναύει. Ξαναπαίρνει φωτιὰ ἐκεῖ κάτω, τὸ λαγκαδί καὶ τὸ στρατέμμα ξαναπροβοδίζει.

—Στάχτες ἄφτερες, πῆτε μου τὴν ἀλήθεια : τί παρασταίνει αὐτὸς ὁ τόπος; τίνος μοιάζει; καὶ κατὰ ποῦ ὁ στρατὸς πορεύεται ἔτσι πλήθεια καὶ ἀκέρια μέσα στὸ καμίνι σας βουλιάζει;

Μετ. ΤΕΛΛΟΥ ΑΓΡΑ

Λ Ο Ρ Ε Λ Α Η

H E I N E

Δὲν ξέρω ἢ τόση λύπη τί σημαίνει,
 πὸν νοιώθω μέσ' σ'τὰ στήθη μου βαθειά·
 κάποιος παλῆος θρούλος ἀπ' τῆ θλιμμένη
 δὲ θέλει νὰ μοῦ φύγη τὴν καρδιά.

Ψυχρὸ φυσάει τὰ γέρι, ἢ ἡμέρα σβήνει,
 καὶ ὁ Ρῆνος τὰ νερὰ κυλᾷ ἀπαλά.
 σ'τῆς βραδυναῖς ἀχτίδαις λάμψη χύνει
 ἢ ράχη τοῦ βουνοῦ, ποῦναι ψηλά.

Κάθεται ἐκεῖ ἢ πεντάμορφη παρθένα
 μέσ' σ' τὴν ἀπόκοσμη τῆ σιγαλιά·
 χρυσὰ στολίδια ἀστράφτουν καὶ λυμένα
 τὰ δλόχρυσα χτενίζει τὰ μαλλιά.

Μὲ τὸ χρυσὸ της χτένι τὰ χτενίζει
 καὶ μὲ τὴ μαγεμμένη της φωνῆ
 γλυκὸ τραγουδι γύρω της σκορπίζει,
 βαθειά κάθε ψυχῆ τὴ συγκινεῖ.

Τὸ ναῦτη μέσ' στὴ βάρκα ξελογιαίνει,
 μεγάλη ἀνάβει μέσα του φωτιά·
 τοὺς βράχους, ποῦναι ἔμπρός του, δὲν κυττάζει,
 μονάχα ἐπάνω ρίχνει τὴ ματιά.

Θαυρῶ, τὸ μαῦρο κύμα πὼς θὰ φάη
 μαζί στο τέλος βάρκα καὶ παιδί·
 καὶ αὐτὰ τὰ κάνει ἢ ὠραία Λορελάη,
 μὲ τὴ γλυκεῖα φωνῆ πὸν τραγουδεῖ.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

Ἀπό μῆνα βέ μῆνα

ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Ὅταν κάποτε ἢ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου τὸν ρίξει μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο, πὸν πρωτόειδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ πρωτανάσανε τὸ δευγόνου τῆς ζωῆς, μοιραῖα μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου θὰ νοιώσει κάποια νοσταλγία γιὰ κάτι γνώριμο πὸν τοῦδε χαρίσει τὸ εἶδος τῆς συγκίνησης στὴ ψυχῆ.

Μόνου σὰ βρεθεῖς ὄξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς πατρίδας σου ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπους ἀλλόγλωσσους, πὸν ὄσο καὶ νάχεις τὴν ἰκανότητα νὰ τοὺς συνεννοηθεῖς καὶ τὴ δυνατότητα νὰ ἐγκλιματισθεῖς στὸ περιβάλλον τοὺς πάντα θάρχουνται στιγμὲς πὸν θὰ τοὺς νοιώθεις ξένους, ὀλοτελα ξένους, τότε θὰ αἰσθανθεῖς πὼς ἢ μωραδιὰ πὸν ἀναδίνει τὸ χῶμα τοῦ τόπου τῆς γέννας σου εἶναι ἢ πιδ ἀπόκοσμη κι' ἢ πιδ μεθυστική.

Τὰ λέω ἐτοῦτα γιὰτι τὰχω δοκιμάσει ὁ ἴδιος μὲ τὴ δικὴ μου ψυχῆ κι' ἴσως αὐτὸ γίνηκε ἢ ἀφορμὴ νὰ παρουσιάσουμε σήμερα μὲ τις τοπικιστικὲς μου ἐποῦτες ἀντιλήψεις.

Φοιτητῆς εἶμουνα ἀκόμη τότες πὸν, γιὰ πρώτη φορὰ ζητώντας νὰ ξεφύγω τὰ δίχτυα τῆς νοσταλγίας, περιπλανήθηκα στοὺς δρόμους τῆς πανεπιστημιακῆς πόλης γυρεύοντας νάβρω στὶς προθήκες τῶν βιβλιοπωλείων τῆς ἕνα ἑλληνικὸ λοτεχνικὸ βιβλίου ἔστω καὶ μεταφρασμένο. Μὲ τὸ βασίλεμα ὄμως τοῦ ἡλίου βασίλεψε καὶ ἢ ἐλπίδα μου καὶ μόνου ἢ κούραση βαρειά καὶ συντριπτικὴ μ' ἀπόμεινε. Νὰ μὴν ὑπῆρχε ἄραγε, διερωτόμουνα, ἑλληνικὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή ἀξία γιὰ νὰ μεταφραστεῖ σὲ ξενὴ γλῶσσα; Τὸ ἴδιου ἐρώτημα ἔκανα στὸν ἑαυτὸ μου κάθε φορὰ πὸν τύχενε νὰ ἐπισκεφθῶ μιὰ ὀποιαδήποτε πόλη ξένου κράτους.

Ὅταν πᾶς σὲ ἀλλόφυλες χῶρες, μέσα στὴν ἀπεραντοσύνη καὶ τὸν κυκεῶνα τοῦ καταλόγου τῶν μεταφράσεων, μὴ προσπαθήσεις ν' ἀνακαλύψεις καὶ κείνη τοῦ νεοελληνικοῦ βιβλίου γιὰτι θὰ αἰσθανθεῖς ἀπογοῆτηψη! ἢ δὲ θάρβρεις καμιά ἢ καὶ νάβρεις θὰ φαίνεται σὰ μιὰ μικρὴ βαρούλα μέσα στὸ χάος τοῦ ὀκεανου. Ἄθελα τότες θὰ σκεφθεῖς. Μὰ τόση μεγάλη λοιπὸν εἶναι ἢ κατάπτωση τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς παραγωγῆς;

Λίγου ἀργότερα πὸν, λευτερωμένος ἀπ' τὴ σκλαβιά τῆς σκέψης καὶ τοῦ ὄνειρου τῆς αὐριανῆς ζωῆς, ἦρθα σὲ συχνότερη ἐπαφὴ μὲ τὴν ἑλληνικὴ τέχνη διεπίστωσα μὲ χαρὰ μου πὼς ὄχι μονάχα δὲν ὕστερεῖ ἀπὸ τὴν ξενὴ, ἀλλὰ καὶ μερικὰ ἔργα ξεπερνοῦν πολυἀριθμὰ ἀπὸ κείνα πὸν τοὺς γίνηκε ἢ τιμὴ νὰ μεταφραστοῦν σὲ διάφορες γλῶσσες! Μὰ τότε λοιπὸν γιὰτι τὸ ἑλληνικὸ ἔργο δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσει τὰ πάτρια σύνορα; ἀσφαλῶς γιὰτι τοῦ λείπει ἢ ὀργάνωση.

Ἄκριβῶς αὐτὸ καὶ μόνου εἶχα στὸ νοῦ μου ὅταν πρωτόβγαλα τὴ «Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία». Πριν ὄμως τὸ βιβλίου ζητήσεῖ ἔξωτοπικὲς καταχτήσεις πρέπει νὰ κάνει ὀλοκληρωτικὴ τοπικὴ κατάχτηση, δηλαδὴ νὰ συνάψει πλατιὲς γνωριμίες μὲ τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ. Πράγμα πὸν γιὰ τὴν ὄρα δὲν ἔχει γίνε. Νὰ ποῖου

σκοπό είχα εκδίδοντας τη Νεοελληνική Λογοτεχνία κι' αφιερώνοντάς την αποκλειστικά στην ελληνική τέχνη.

Ήταν επόμενο νη παρουσιαστούν πολυάριθμες δυσκολίες για την πραγματοποίηση ενός τέτοιου σκοπού πράγμα που καθαρά φανερώνει και η άτακτη σε χρονικά όρια έκδοσή μας, παρ' όλα όμως αυτά σήμερα είμαι σε θέση να βεβαιώσω τους αναγνώστες μου πως νικήσαμε και τη νίκη μας αυτή τη φανερώνει ο ικανοποιητικός αριθμός των αναγνωστών μας που ολοένα και αυξάνει ή εμπιστοσύνη των συγγραφέων μας και τα κολακευτικά σχόλια των ξένων ελληνιστών.

Η έπιτυχία αυτή μου δώκε τη δύναμη να πλατεινάω τη δράση μου ιδρύοντας από σήμερα έκδοτικό οίκο με την ίδια ονομασία με την έλπίδα να φτάξω το γρηγορώτερο σ' ένα ολότελα θετικό αποτέλεσμα. Και στο δεύτερό μου τούτο βήμα ή εμπιστοσύνη του νεοέλληνα συγγραφέα μ' ένεθάρρυνε.

Τη 1η του 'Οκτώβρη, ο νεοσύστατος έκδοτικός μας οίκος θά εύρεθεί στην εύχάριστη θέση, να κυκλοφορήσει 5-6 εκδόσεις των πιο διαλεχτών μας λογοτεχνών που είχανε την εύγενή καλωσύνη να μᾶς βοηθήσουν στο έργο μας' ως σκοπό του οίκου μου έθεσα τη πλατύτερη γνωριμία του συγγραφέα με το κοινό γιά κείνο και οι εκδόσεις μας θά είναι κομψές επιμελημένες, μοντέρνες, αλλά ταυτόχρονα και λαϊκές στη τιμή' τη παροχή βοήθειας στο συγγραφέα γιά να δει το φῶς της δημοσιότητας το βιβλίο του και τη προσπάθεια να μεταφραστεί ένα καλό ελληνικό βιβλίο σε μιὰ ή περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες. Η έντατική ρεχλάμα και ή συστηματική προπαγάνδα θά είναι τα όπλα μας γιά το έσωτερο, όπλα που ως σήμερα είναι άπλες φιλολογικές κουβέντες. Γιά το έξωτερικό θᾶχουμε ως όπλα την άκλόνητο πίστη στο σκοπό μας και τη προσωπική μου γνωριμία και συχνή επαφή μου με πολλούς ξένους έκδοτικούς οίκους.

Παράλληλα πρὸς το γνωστό τωρινό συγγραφέα ο οίκος μου δὲ θά παραλείψει ανάμεσα στους νέους ν' αναζητᾶ και το μελλοντικό συγγραφέα, απαράλλαχτα όπως και το περιοδικό μου, βοηθώντας τον ένθαρρυντικά γιά να σταθεροποιήσει τα πρώτα του άβέβαια βήματα. Τούτα τα λίγα λόγια σᾶν έξομολόγηση είχα να πῶ στους αναγνώστες μου και σ' όλο το ελληνικό κοινό που αγαπᾶ την τέχνη κάνοντάς του τη θερμή παράκληση να με βοηθήσει στο έργο μου που έχει καθάρο ιδεολογικό χαρακτήρα και που με το πέραςμα του χρόνου θά μπορέσω να το άποδείξω ολόκαθαρα.

ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Γιά καμμιάν άλλη εργασία άπ' όσες έχω ύπογράψει ως τα σήμερα, δὲν έλαβα τόσο πολλά και τόσο ζωηρά συγχαρητήρια, όσα γιά το 'Αναγνωστικό της Δ' τάξεως των Γυμνασίων που έφτιάσαμε μαζί με τον πρώην 'Επιθεωρητή κ. Σερ. Χατζάκη και που βραβεύθηκε μ' ένα από τα βραβεία του σχετικού διαγωνισμού. Αυτό το βιβλίο ούτε κυκλοφόρησε ακόμη, ούτε και τυπώθηκε—κ' έγώ δὲν ξέρω πότε άκριβώς θά τυπωθῆ και θά κυκλοφορήσῃ—έπομένως το περιεχόμενό του είναι άγνωστο. Όστε τα συγχαρητήρια δὲν ξεκινούν, παρὰ από την άντικειμενική αναγνώριση που εύαρεστήθηκε να δώσῃ σ' αυτήν την εργασία το Κράτος.

Φυσικά, ο λαμπρός μου συνεργάτης κ' έγώ—που, γιά το περισσότερο μέρος, δὲν ήμουν παρὰ άπλὸς σύμβουλος στην έκλογή και στην προσαρμογή των θεμάτων και στο ύψος—εβάλαμε κάθε δυνατήν εύσυνειδησία γραφοντας το 'Αναγνωστικό μας. 'Αλλ' όποιος διαβάσει τους δρους του διαγωνισμού, τις παιδαγωγικές άρχες με τις όποιες πρέπει να συντεθοῦν τα βιβλία, τις κατηγορηματικές οδηγίες γιά τη γλώσσα και γιά τη σύνταξη, κ' όποιος φυλλομετρήσει τα ύποδειγματικότερα αναγνωστικά που έχουν εισαχθῆ στο δημοτικό σχολείο, θά ιδῆ πόσο λίγο περιθώριο άπομένει σε τέτοιου είδους έργα γιά την καλλιέργεια της πρωτοτυπίας, γιά την αισθητική—έστω και προσαρμοσμένη στην «άντιληπτικήν δύναμιν των μαθητών»— γιά την πραγματικά παιδική ψυχολογία, που τις περισσότερες φορές είναι άντιπαιδαγωγική κ' έπομένως κατάλληλη μόνο γιά τους μεγάλους—και τέλος γιά το περίφημο ύψος που άπομένει ή τελευταία δόξα των εποχών της παρακμής.

'Ολίγο ή καθόλου τα ββαλα, πιστεύω, όλ' αυτά στον νοῦν τους όσοι—με άληθινή χαρά, τ' όμολογῶ και τούτο άκριβώς είναι το δυσάρεστο—μου σφίγγουν το χέρι και μου εύχονται «και εις άνωτέρα». Το ότι το βιβλίο βραβεύθηκε είναι γι' αυτούς άρεστό—ή μάλλον είναι το πάν.

Νομίζω ότι έχουμε δῶδ το κλειδί, με το όποιον ήμπορεί ν' άνοιξη ολόκληρο το μυστικό που μαρφαίνει άπὸ κάθε άποψη την σύγχρονή μας ελληνική λογοτεχνία. Το αίώνιο και πολύτιμο και πολύφωνο παράπονο της έπαρχίας' ή μονοτονία της πρόζας, που έπεκτείνεται και στην 'Αθήνα' και ή μονοτονία της ίδιαις της πραγματικής ζωής, που κάμνει ύστερα από τη δεκάτη τους σελίδα, όλα τα σημαντικά έργα άσφικτικά. Αυτό το κλειδί είναι, με μιὰ λέξη, ή **άναγνώριση** ή μάλλον ή έλλειψή της.

Μιλούσα προχθές με έναν πολὺ νεώτερόν μου διανοούμενον μιὰς από τις μεγαλύτερες πόλεις της 'Ελλάδος και που ή άπόστασή της από την πρωτεύουσα δὲν ξεπερνᾶ τα είκοσι λεπτά της ώρας... Αί λοιπόν, ύστερα από την άνταλλαγή μερικῶν φράσεων μαζί του, ή ψυχή μου έγέμησε από την άνία, την πλήξη, την άπαγοήτευση και το κενόν της δικῆς του ψυχῆς. Σε διάστημα μερικῶν στιγμῶν, ολόκληρο το περιβάλλον του είχεν έξαντληθῆ. Μία βιομηχανική πόλις της Μεσογείου, με τις 250 τουλάχιστον χιλιάδες τους κατοίκους της, με την ξεχωριστή ζωή της, μοιρασμένη στη νοσταλγία, στη φαντασίωση και, έστω στην άθλιότητα, με τα νειᾶτα της, με τους συνοικισμούς της, με τη θαυμασία της θάλασσα είχε έξαντληθῆ σε λίγα λεπτά της ώρας, δὲν παρουσίαζε πιά κανένα ένδιαφέρον, δὲν ήταν άξια γιά τίποτε, τίποτε να έμπνεύσῃ, τίποτε να κρατήσῃ, τίποτε να άνανεώσῃ. Και όμολογουμένως ο άπόκριφος, συνειδητός, ή έστω άσυνειδητός, ο λόγος ήταν ένας και μοναδικός: ή έλλειψη φιλολογικού περιβάλλοντος, φιλολογικού όργανου, άναγνωστικού κοινου—με άλλα λόγια ή έλλειψης άναγνωρίσεως, βραβείου...

Πόσο σφαλερός είναι αυτός ο δρόμος, που με τα πρώτα του κόλας βήματα οδηγεί στο άδιαπέραστο, θανατερό φράγμα, και σταματᾶ τα μάτια μονομιάς είναι περιττό και να το πῆ κανείς. Τα τελευταία αυτά χρόνια ή βιβλιomanία λυμαινεται άληθινά τους άκριτους, τους άφιλοσοφίτους, τους έπιπολαίους άνθρώπους.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Το Θέατρο

ΘΙΑΣΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗ : «Πυγμαλίων» κωμωδία σε τρεις πράξεις και πρόλογο του Μπέρναρ Σω

Ἡ κυρία Κατερίνα Ἀνδρεάδη, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ θριαμβευτικὴ περιοδεία στὴ Θεσσαλονικὴ, ἄρχισε τὶς παραστάσεις τῆς τετάρτης περιόδου μὲ τὴν κωμωδία τοῦ Μπέρναρ Σω: «Πυγμαλίων», ἓνα ἔργο πού γράφτηκε ἐδῶ κι' ἄρκετά χρόνια, πού ὁ συγγραφεὺς τὸ θεωρεῖ ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς δραματικῆς παραγωγῆς του, πού παίχτηκε παντοῦ μ' ἐπιτυχία καὶ κινηματογραφήθηκε μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ Σω, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστό, ἀποστρέφεται τὸν ὀμιλοῦντα κινηματογράφο.

Πιθανόν ὁ «Πυγμαλίων» νὰ μὴν εἶναι στὸ σύνολό του ἀπὸ τὰ πιὸ φιλοσοφημένα ἔργα τοῦ Ἰρλανδοῦ χιουμορίστα, ὑπάρχουν ἄλλα στὸ θέατρό του, ὅπως τὸ «Ἐπάγγελμα τῆς κυρίας Γουῶρεν» αἴφνης, πού ἀφίνουν βαθύτερη ἐντύπωση στὴν ψυχὴ τοῦ ἀκροατοῦ. Μὰ καὶ στὴν κωμωδία πού μᾶς πρόσφερε ἡ Κυρία Ἀνδρεάδη καὶ τὸ καλλιτεχνικότης ἐπιτελεῖ, βρῖσκομε τὸ δροσερὸ πνεῦμα, τὸν ἀπαραίτητο σαρκασμὸ ἐναντίον τῶν κοινωνικῶν τάξεων, τὸ ἀνήλεο μαστίγωμα τῶν προλήψεων καὶ τὰ εὐφυολογήματα ἐκεῖνα πού κάποτε δὲν εἶναι ἀντάξια τοῦ Ἰρλανδοῦ δραματούργου. Γιατί, πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσωμε, ἡ ἀξία τοῦ Σω ἐξακολουθεῖ νὰ συζητῆται στὴν Εὐρώπη καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν Ἀγγλία κι' ἀπὸ τὸ ἔργο του μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, θ' ἀποκρυσταλλωθοῦν στὴν κοινὴ συνείδηση ὠρισμένα κομμάτια, ἄρκετά ὅμως γιὰ τὴν ὑστεροφημία τοῦ δημιουργοῦ τους. Ἄλλως τε εἶνε φυσικὸ τὸ ἔργο ἑνὸς συγγραφέως νὰ ξεκαθαρίζεται μὲ τὴν ἀπόσταση καὶ οἱ ἐπερχόμενες γενεές ν' ἀνακαλύπτουν σ' αὐτὸν πράγματα πού ἴσως σὲ μᾶς σήμερα ἢ μᾶς ξεφεύγουν ἢ δὲν μᾶς κάνουν ἐντύπωση καὶ νὰ βρῖσκουν τὸ θέλημα ἢ καὶ τὴν ἀνία ἀκόμα, σὲ ἔργα ἢ σελίδες πού σήμερα ἐμᾶς μᾶς ἀφίνουν ἀδιάφορους. Γιατί αὐτὸ τὸ ἀδιάκοπο παίγνιδι τῶν λέξεων ὁ διαξιφισμὸς αὐτὸς τῶν φράσεων πού συχνὰ καταντᾷ κουραστικὸς, μᾶς παρασύρει, ἀφοῦ παρασύρει τὸν ἴδιο τὸ Σω, σὲ σημεῖο πού νὰ διερωτώμεθα, ἂν ὁ συγγραφεὺς κρύβει βαθύ φιλοσοφικὸ νόημα πίσω ἀπὸ τοὺς ἀκροβατισμοὺς του ἢ ἀπλῶς θέλει νὰ διασκεδάσῃ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τοὺς ἄλλους.

Στὴν κωμωδία αὐτὴ τὸν «Πυγμαλίων» τοῦ μύθου ἀντιπροσωπεύει ὁ καθηγητὴς τῆς ὀρθοφωνίας Χίγκινς, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἐπιμονή του καὶ τὴν τέχνη του κατορθώνει ἓνα κορίτσι τοῦ λαοῦ, πρωτόγονο καὶ ξευπνο, τὴν ἀνοσοῶντα Ἐλίζα, πού συμβολίζει τὴ Γαλάτεια μ' ἄλλη βέβαια μορφή, νὰ τὴν μεταβάλλει σὲ ἀριστοκράτιδα, μὲ τρόπους εὐγενικοὺς, ξυπνώντας συνάμα μέσα της τὸ αἰώνιο αἶσθημα, τὸν ἔρωτα. Τὴν Ἐλίζα ὁ Χίγκινς τὴ συναντᾷ μπρὸς σὲ μιὰ ἐκκλήσια ὅπου μαζεύεται ὁ κόσμος κάποιου βράδου γιὰ νὰ προφυλαχτῆ ἀπὸ τὴ βροχὴ. Τὴν παίρνει μαζί του στὸ σπίτι του ὅπου μὲ τὴ συντροφιά ἑνὸς φίλου του συνταγματάρχη καὶ μὲ τὴν ἔγκριση τῆς μητέρας του, ἀρχίζει τὸ πείραμά του. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα πρόσωπα, ὑπάρχουν ὁ πατέρας τῆς Ἐλίζας, ὁ Ντουλίτλ, τύπος θεατρικώτατος καὶ ζωντανὸς πού λατρεύει τὸ Βάκχο ἀνθρωπος τοῦ λαοῦ, εὐθύμος, ξένοιαστος πού κάποτε δέχεται μοιραία μιὰ κληρονομία καὶ καταντᾷ κι' αὐτὸς ἀριστοκράτης.

Ἐπὶ τὴν ἔκταξη, ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀρκετὲς δυσχέρειες, ἀλλὰ κατόρθωσε νὰ φιλοτεχνήσῃ μιὰν ἄριστη, θεατρικὴ μετάφραση, ἀποδίδοντας ὅλες τὶς λαϊκὲς ἐκφράσεις μὲ ἀντίστοιχες ἑλληνικὲς. Τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου τιμᾷ τὸ ἐλεύθερο θέατρο ὡς σκηνοθεσία, σκηνογραφία κι' ἐκτέλεση.

Ἡ κ. Ζαφειρόπουλος, ὁ μεταφραστὴς τοῦ ἔργου, εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀρκετὲς δυσχέρειες, ἀλλὰ κατόρθωσε νὰ φιλοτεχνήσῃ μιὰν ἄριστη, θεατρικὴ μετάφραση, ἀποδίδοντας ὅλες τὶς λαϊκὲς ἐκφράσεις μὲ ἀντίστοιχες ἑλληνικὲς. Τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου τιμᾷ τὸ ἐλεύθερο θέατρο ὡς σκηνοθεσία, σκηνογραφία κι' ἐκτέλεση.

Ἡ κ. Ἀνδρεάδη ζωντάνεψε τὸ ρόλο τῆς Ἐλίζας μὲ τὴ γνωστὴ τέχνη της, ἀπέδωσε ὅλες τὶς μεταπτώσεις καὶ ἐκράτησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ καὶ τὴν χειροκρότηση θερμότερα. Πλάι της ὁ κ. Δαμασιώτης ὡς πατέρας τῆς Ντουλίτλ δημιούργησε περίφημα τὸν τύπο του καὶ ἦταν φυσικώτατο τὸ παίξιμό του. Ὁ κ. Ἀποστολίδης καὶ ὁ κ. Μορίδης ἀπέδειξαν ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν εὐσυνείδησίαν τους ὡς καλλιτέχναι καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι συνέτειναν στὴν ἄρτια ἔρμηνεία τοῦ ἔργου τοῦ Μπέρναρ Σω.—

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Σημειώματα ἀναγνωστῶν

ΤΟ ΑΥΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΥΛΗΣ

Εἶναι κάτι βασικὰ πράγματα στὴ ζωὴ μας, πού πρέπει κάθε στιγμή νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνεις. Νὰ τὰ λές, μὲ παλληκαριά. Κι' ὅλο τὰ ἴδια, μὲ τὸ βούκλιο τῆς ἀρτάνταχτης πίστες στὴν ιδέα σου, νὰ ντελαλᾷς. Λίγο δύσκολο; Μά...πρέπει. Πρέπει ἡ διάσωσή τους νὰ εἶναι ἀναμφισβήτητη. Εἶναι πυρῆνες ἀλήθειας. Εἶναι τὸ περισσότερο φῶς πού χρειάζεται ἓνας λαὸς γιὰ τὴ μεγάλη του πρόοδο. Γιὰ τὰ περρωμένα του.

Ἐπομένως! Μὴ λιποψυχήσεις στὴν πάλη γιὰ τὸ συγκαταθῆναι τους στὸ προσηκνίον τῆς ζωῆς. Γιατί ἀλλοίμονο! Θὰ βουλιάξουν σιγά—σιγά, μὲ τὴ συνωμοτικὴ σιωπὴ ἢ μὲ τὴν ἐπιθετικὴ ἀνάρμωση εἰρωνείας πού πέρνουν οἱ «ἐπαίοντες» (ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις) γύρω σ' αὐτὰ, στὴ θάλασσα τῆς λημονιάς.

Αὐτοὶ οἱ «ἐπαίοντες»! Εἶναι φοβεροί... Ὅσο κι' ἂν προσπαθήσεις νὰ τοὺς κρῖνεις μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἐπιείκεια (ἀπὸ τίς διάφορες μεταπτώσεις τους στὴ φιλολογικὴ ζωὴ τοῦ τόπου) ὅσον κι' ἂν τὸ ἐπιθυμῆς, δὲν θ' ἀποφύγεις τὴ θλιβερὴ διαπίστωση.

Ὅτι δυὸ ὄπλα χρησιμοποιοῦνε γιὰ τὴν ὀρθή... κρίση τους. Τὴν πονηριὰ καὶ τὴν ἡμιμάθεια.

Πιστεύσανε, πὼς ἐνῶ ἔμαθαν, νὰ γράφουνε κάπως τῆς προκοπῆς ἀφοῦ δαπανήσανε πολλὰ χρόνια στὴν προεκπαίδευση ὅτι εἶναι εὐκόλο νὰ μᾶς μιλήσουνε

για κάτι σοβαρό και μεγάλο. Δεν κατάλαβαν πώς αυτό δε θα το κατορθώσουν ποτέ, γιατί δεν είναι αρκετές οι ξερες γνώσεις που χαρίζει το Σπινουδαστήριο.

Χρειάζεται να λάβει μέρος κι' ο εσώψυχος εξευγενισμένος κόσμος. 'Ο κόσμος που δονείτε από στοργή και αγάπη όταν πρόκειται να μιλήσει για το «πάντα πιο ψηλά» ενός ατόμου, μιάς ράτσας ολόκληρης. 'Η αυτόματη διδαχή από την πείρα της ζωής πλουτίζει τον κόσμο αυτό και χαρίζει—σαν υπάρχει λίγη καλή θέληση—στη συμπύκνωση της υπόστασης του που δεν είναι τίποτες άλλο παρά η ψυχή, τη δύναμη να ξεδιακρίνει το σωστό και σωτήριο δρόμο. Κι' όσο γερή είναι τούτη, τόσο ορμητικότερα ξεχύνετε από το ήσκιερό άντρο της ή ζωή, στο φυσικό φως του ήλιου για να παρακολουθήσει το νου της εξέλιξης που προετοιμάζει τις άρμονίες μιάς πλατύτερης δικαιοσύνης, ενός ανώτερου πολιτισμού.

'Αλλ' αυτοί τίποτα. Δεν τα προσέχουν όλα τούτα Ρωμηοί! Με την ερεθισμένη έρευνητικότητα πλανιούνται ανάμεσα στις στρατηγικές τους σκοπιές, με τον σκοριασμένο όπλισμό τους και ψάχνουν να βρουν άητους στα βουρκονέργια. 'Ως είναι φυσικό, δεν βρίσκουν τίποτες άλλο, έξον από κίτρινα κουνούπια. Και για να δικαιολογηθούν, ξεφουρνίζουνε μιά ξευπνάδα άσυστηματοποίηση, και ρηχή, που δεν είναι μόνον άνώφελη μιά και βλαβερή.

Κι' έτσι η συγκινητική διάθεση που μās παρουσιάζουσε να μην ύστερήσουν σε τίποτα, αλλά να εκφέρουν τη γνώμη τους για τα πάντα καταστρέφεται μόλις αντίληφθούνε τι πατημένα και κακής ποιότητας πράγματα μās σερβίζουνε.

'Ενα τέιο βασικό πράγμα, για την μεγάλη μας πρόοδο, για την πνευματική μας ανάπτυξη είναι κι' η γλώσσα μας. Ναι. 'Η γλώσσα που μιλάνε όλοι οι 'Ελληνες. 'Η «'Εθνική» μας γλώσσα. 'Αλλά γιατί σήμερα να κατεβαίνουμε πάλι στο στίβο να λέμε για τη γλώσσα μας και να κηρύχνουμε τον πόλεμο στους καθαρευουσιάνους; Μήπως το 'Εθνος μας ύστερα από τόσα χρόνια λεύτερης ζωής, ύστερα από τη δοξασμένη περίοδο, (1888—1929) με τους μεγάλους γλωσσικούς αγώνες της, δε βρήκε το σωστό δρόμο, στο ζήτημα τούτο; Δυστυχώς ναι. Ψάχνει... Θά τον βρει μιά μέρα. Μιά μέρα που θα λείφουμε οι «ότερηοί σκαπανείς των γραμμάτων» και τα τοιράκια τους.

Σήμερα η Δημοτική μας γλώσσα δε νίκησε ακόμη πέρα ως πέρα στην πάλη της με την ολέθρια ουτοπία που δημιούργησαν οι «διδάσκαλοι του γένους» και που την υποστηρίζουσε ακόμη κάποιιο «Χ» πώς ο 'Αρχαίος πολιτισμός θα ξαναγεννηθεί και έμεις θα γινόμαστε αρχαίοι, αν τα καταφέρναμε να γράψουμε και να μιλήσουμε στη γλώσσα των 'Αρχαίων». Για γέλοια είναι ή για κλάματα, και λέω τούτο γιατί μεγάλη συφορά θα χτυπήσει το έθνος όταν θελήσουμε μιά νεκρή γλώσσα να γείνει όργανο ενός ζωντανού πολιτισμού. 'Αντίς για φως σκοτάδια θα καλύψουνε τη ζωή. Και βριόσκειται μπροστά μας τούτη τη στιγμή «παραγμένη και άσθμαίνουσα». Τι θα κάνουμε; Θά σταυρώσουμε τα χέρια; 'Οχι βέβαια! Γι' αυτό, κατά πρώτο. Στο διάβολο ο συμβιβασμός που παρουσιάστηκε όχι στις τάξεις των καθαρευουσιάνων μιά των δημοτικιστών. Γιατί άμα τους ανοίξουμε την πόρτα θα κάνουν σαν την καμήλα του παραμυθιού, που ζήτησε να βάλει μονάχα το κεφάλι της στη καλύβα. Μά λίγο λίγο μπήκε ο λάκερη μέσα κι' έτσι εξαναγκαστήκανε οι «ένοικοι» να πάνε περίπατο. Χίλιες χιλιάδες φορές προτιμότερο είναι ή άχιτιδοβολιά της μεγάλης αλήθειας του δημοτικισμού να ξεπεταχτεί από τον εξτρεμισμό του Ψυχάρη. 'Η 'Εθνική μας γλώσσα, δε θα σταματήσει στα όρια της

λογοτεχνίας αλλά θα τα ξεπεράσει. Πρέπει να εισχωρήσει παντού από τη κατώτερη εκπαίδευση να φτάσει έως την ανώτερη.

Να γίνει όργανο της 'Επιστήμης γενικά, της Διοίκησης, της εκκλησίας. Μην τρομάζετε. Και της εκκλησίας. (Είναι γνωστό πώς άρχισε τη διάλεξη του στα 1925 όταν ήρθε στην 'Ελλάδα για τελευταία φορά ο Ψυχάρης). «Βλέπω κυρίες, βλέπω 'Αξιωματικούς, βλέπω δασκάλους, βλέπω φοιτητές μιά δε βλέπω κανέναν παπά. Δείχτε μου ένα και να κατεβώ να του φιλήσω το χέρι».

'Ωστε τα άυστηρά πρόσωπα των ίπποτων του καθαρευουσιανισμού δε θα κυνηγούν «τους έλετηρας χυδαίστάς» γιατί θα ίδουσε ότι ή «ιερά παρακαταθήκη των τριών χιλιετηρίδων» δεν ανασταίνεται. Πέθανε. 'Ο τάφος της είναι βαρύν και σκοτεινός. «Κι' οι τάφοι όσο τρανοί κι' αν είναι τάφοι είναι» λέει ο Παλαμας.

Τις παραπάνω γενικές γραμμές της έγγραφα εξ άφορμης εκείνου που διάβασα σένα χρονογράφημα με το τίτλο. «'Ορθογραφία και Λογοτεχνία» στη Ν. 'Εστία Νο 293 1 Μάρτη 1939. Νά, σε μιά περικοπή ο κ. Πέτρος Χάρης τί μās λέει. «Και δε φτάνει να καθιερωθεί ή άπλοποίηση αυτή στο Δημοτικό Σχολείο... 'Η μεταβολή πρέπει να είναι γενική, γενικότατη σε κάθε ελληνικό κείμενο επίσημο και ανεπίσημο—ίσως με λίγες άπαραίτητες και άκίνδυνες εξαιρέσεις, όπως λ. χ. στις αποφάσεις των Δικαστηρίων που θα μπορούσαν να γράφονται όχι μόνο στην πιά άυστηρή καθαρεύουσα αλλά και λατινικά άκόμη αν αποφάσιζε το Κράτος κλπ. 'Η παράγραφος αυτή δε με ξένισε μόνο αλλά μ' ανεστάτωσε κυριολεκτικά. 'Ετσι πάνω στη παραξάλη μου τα χείλη μου πρόφεραν. Προδοσία! Χειρότερη μάλιστα του εφιάλτη, σε βάρος της 'Ελληνικής Φυλής».

'Αλλά μήπως λέω από την αγανάκτησή μου βαρεία κατηγορία; Μήπως τις αποφάσεις των Δικαστηρίων μας δεν τις γράφουν και δεν τις διαβάζουν 'Ελληνες; Μήπως είναι 'Εσκιμώοι;

Δεν ξέρω πιά είναι ή γνώμη του κ. Π. Χ. Μά ή δική μας είναι τούτη:

'Ολοι όσοι συνθέτουμε και όλοι όσοι διαβάζουμε τις δικαστηριακές αποφάσεις και πλατύτερα άσχολούνται με τη μελέτη της έπιστήμης του δικαίου είναι 'Ελληνες με τα «ούλα τους». Κι' ένα καυμό έχουνε την επικράτηση της Δημοτικής. Λαχταράνε οι πρώτοι, οι αποφάσεις που γράφουνε να γίνονται κατανοητές στο σύνολο τους και από τον τελευταίο χωρικό, και προσπαθούνε να σπάσουν τα δεσμά της «Κρατικής άκαμψίας» και των τύπων για να πλησιάσουν περισσότερο την ψυχή του συνανθρώπου τους γιατί καταλαβαίνουνε πώς μόνον με την κατανόηση κείνων που λένε και κείνων που γράφουνε θα προστέσουν το λιθαράκι τους στο γιγαντιαίο οικοδόμημα του εκπολιτισμού. Αυτοί που φωνάζουν είναι οι τελευταίοι «προγονόπληκτοι» οπαδοί του Μιστριωτισμού.

Δεν έχουνε άνιληφτεί το νόημα της σημερινής εποχής που ζει και παλεύει για την έξύψωση του ανθρώπου.

Δεν έχουνε νοιώσει πώς για να φτάσει πολύ ψηλά ένας λαός πρέπει να του μιλήσουμε στη γλώσσα του. Πρέπει να καταλαβαίνει τι του λέμε. Και θα μās καταλάβει σαν του μιλήσουμε στη γλώσσα του παστρικά και ξάστερα. Και μόνο έτσι μπορούμε να συγκινήσουμε ένα λαό. Νά τον δονήσουμε σύγκρομο για τη μεγάλη ζωή, του ανώτερου πολιτισμού.

'Η Λουθηριανή μεταρρύθμιση όλοι ξέρουμε πώς ύπήρξε το πιά περιφανές

ἀπὸ τὰ φιλοσοφικά κινήματα κ' ἔγινε ἀφορμὴ παντοῦ νὰ ἀλλάξει ὁ τρόπος «τοῦ σκέπτεσθαι». Οἱ μεταρρυθμιστὲς κατάλαβαν ὅτι ἐπρεπε νὰ γράφουν καὶ νὰ μιλοῦνε στὴν Ἑθνικὴ τὸν γὰρ ὅχι στὴν Λατινικὴ πού ὁ λαὸς δὲν τὴν ἤξερε. Θέλανε ν' ἀντιλαμβάνεται τι τοῦ λένε. Κι' ἐμεῖς; «Μὰ τίς οὐράνιες δυνάμεις ἀπ' ὅπου βγαίνει κ' ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπαρξῆς μας καὶ τὸ τέλος, καθὼς λέει ὁ βασιλέας Δῆρ, τὸ ἴδιο... κάνουμε. Τί σημασία ὅμως ἔχει ἂν τοῦ ρίχνουμε στάχτη στὰ μάτια, ἀντὶ γιὰ φῶς; Ἴσως εἶνε κ' αὐτὸ κάτι ἀπὸ τὴν ἀνάποδη ὄψη. Ἀλλὰ ἄς ἀφίσομε τίς λοξοδρομίες. Κι' ἄς σκεφτοῦμε τὴν χαρὰ πού θὰ πάρει ὁ λαὸς ὅταν θὰ μπορέσει νὰ συννενοηθεῖ μὲ τὸ Κράτος του.

Ἄς πάει μιὰ μέρα ὁ κ. Π.Χ. σὲ μιὰ αἴθουσα Δικαστηριακὴ γιὰ νὰ παρακολουθήσει τὴ συνεδρίαση πιστεύω πὼς θὰ μάθει πολλά. Θὰ ἴδῃ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἓνα ἀκροατήριον—μουσαϊκόν—νὰ κρέμεται ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν δικαστῶν καὶ ἀπὸ τὰ ὠσαννά τῆς Δικαιοσύνης. Θ' ἀντιληφθεῖ ὅτι κάποια θεῖα μυσταγωγία συντελεῖται. Καὶ θὰ πάρει μιὰ θέση μὲς τὴν αἴθουσα. θὰ σταυρώσει τὰ χεράκια καὶ θ' ἀκούσει τίς διαφορὲς μεταξὺ τῶν πολιτῶν πού δημοῦργησαν τίς δίκες.

Θὰ κρίνῃ τοὺς δικαστὲς ἀπὸ τὴν κρίση τους γιὰ τὴν κάθε ὑπόθεση καὶ στὸ διάλειμα θ' ἀκούσει καὶ τὴ γνώμη τοῦ ἀκροατηρίου — μωρὲ μπράβο τοῦ δεξιῦ δικαστή—θὰ λέει ὁ ἐργάτης. Εἶδες τί ὄμορφα πού ρωτᾷ; Πολὺ ἀπλά. Γι' αὐτὸ κανένας μάρτυρας δὲν παθαίνει σύγχυση. Κι' ὅλοι τους δίνουνε σταράτες ἀπατήσεις. Αὐτὸς ὁ Πρόεδρος μὲ τίς ἑλληνικοῦρες του μᾶς ζάλισε. Ἄκουξ ἐκεῖ «Ὁ μνῦεις...» τί διάβολο πάει νὰ πῆ αὐτό; Κι' ἄλλα πολλὰ ἀξιοσημείωτα.

Καὶ γιὰ τὴ πλήρη σύνδεση τῶν παραπάνω μὲ κείνα πού θὰ προστέσω στὸ τέλος κρίνω σκόπιμο νὰ ἀναφέρω τὴν ἀπόφαση ποῦ γράφηε στὴ Δημοτικὴ ὁ Δικαστὴς Στελλάκης.

Ὁ Δικαστὴς πού σάν φάρος πέρασε μὲς στὸ δικαστικὸ Σῶμα θέλησε μ' ἐξαιρετικὸ ἥρωισμό τὰ γαλόνια τῆς Ἐπιστημονικῆς του ἀξίας να τὰ πάρει, (σὺν τὸν ἀρχηγὸ τοῦ Δημοικισμοῦ) στὸ «πεδῖον τῆς μάχης». Γι' αὐτὸ στὰ 1900 πού βρισκότανε στὸ Βόλο σὲ μιὰ δίκῃ διατροφῆς συζύγου πού τὴν παράτησε ὁ ἄνδρας τῆς ἔγραφε «ἐπειδὴ σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους κλπ. ὁ ἄντρας χρωστᾷ νὰ θρέφει τὴ γυναῖκα του γιὰτι αὐτὸς ἔχει ὅλα τὰ βάρη τοῦ γάμου, καὶ ἐπειδὴ τῆς γυναίκας ἡ συντήρηση λογίζεται βάρος τοῦ γάμου κλπ. Ὁ ἄνδρας δὲ χρωστᾷ μόνο νὰ θρέφει τὴ γυναῖκα μὰ καὶ νὰ τὴν ἀγαπᾷ καὶ νὰ τὴν περιεχτεῖται, καὶ νὰ τῆς δίνει τὴ ἀρεποῦμένη θέση καὶ τιμὴ στὸ σπητικὸ τους. Στὴν ὑπόθεση λοιπόν αὐτὴ πού ἡ γυναῖκα κίνησε ἀγωγή κατὰ τοῦ ἀνδρός τῆς καὶ τοῦ ζητᾷ τὴ διατροφή τῆς, ἐπειδὴ τὴν ἀνάγκασε μὲ τοὺς σκληροὺς τρόπους του νὰ τὸν ἐγκαταλείψει ὀρθᾷ ἔκρινε ἡ προηγουμένη ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου καὶ διέταξε μαρτυρικὲς ἀποδείξεις κλπ.

Ὁ θέρυβος πού ἔξοπασε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση εἶτανε μεγάλος. Οἱ καθυστερημένοι λυσάζαν. Ὁ σοφὸς ὅμως δάσκαλος τοῦ γένους «πανυγήρισε τὸ γεγονός μὲ τούτα τὰ λόγια (ἀφοῦ προτῆτερα ἔλουσε τὸν κ. Εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου γιὰ τὴν ἀντίδραση κατὰ τοῦ δικαστῆ Στελλάκη).

«Ἀπὸ τὸν καιρὸ πού πολεμοῦμε γιὰ τὴν Ἑθνικὴ τὴ γλῶσσα τὸ πιὸ σπουδαῖο, τὸ πιὸ σημαντικὸ πού ἔγινε ἴσως εἶναι ἡ ἀπόφαση ποῦ βγαλε ρωμείκα γιὰ ρωμηοὺς ὁ Δικαστὴς Στελλάκης στὸ Βόλο τῆς Θεσσαλίας».

ΠΟΤΗΣ Δ. ΚΟΥΚΕΑΣ

Σημειώματα

Ἡ Δημοτικὴ.

Ἡ σύσκεψη πού ἔγινε ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ, καὶ στὴν ὁποία μετέσχε καὶ ὁ κ. Μ. Τριανταφυλλίδης γιὰ τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς τῆς γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς στὴν κατωτέρα ἐκπαίδευση ἀσφαλῶς ἀποτελεῖ ἓνα ξεχωριστὸ γεγονός, πού δεικνύει ὅτι στρεφεται πιά ἔντονα καὶ ἡ προσοχὴ τοῦ ἐπίσημου Κράτους στὴν βαθμιαία ρύθμιση τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, καὶ στίς προϋποθέσεις τῆς πλατύτερης καὶ συστηματικώτερης γαθιερώσεως τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ. Εἶνε κάτι πού πρέπει νὰ χαριετιστεῖ μὲ τὰ πιὸ ἐπιδοφόρα αἰσθήματα καὶ νὰ λογαριαστῆι σὰ φωτεινὸ σημάδι τῶν καιρῶν. Ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ πέρνει τὴν ἐπιστημονικὴ θέση τῆς σιγα σιγά στὴν ἐκπαίδευση καὶ παύει νὰ εἶνε μιὰ ἀπλή φιλολογικὴ ὑπόθεση.

Ὁ Κινηματογράφος

Ἀκούστηκε πάλι τελευταῖα ὅτι ἐτοιμάζεται ἡ δημογραφία Ἑλληνικοῦ Κινηματογράφου. Ἐπειδὴ ἔχουμε ἀπαγορευθεῖ φριχτὰ ἀπὸ παρόμοιες προσπάθειες τοῦ παρελθόντος νομίζουμε ὅτι θὰ πρέπει ν' ἀσκηθεῖ κάποιος αὐστηρὸς ἔλεγχος. Δὲν μπορεῖ ὁ κάθε ἀνεύθυνος ἐπιχειρηματίας νὰ δυσφημίζει τὴν πνευματικὴτητα καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἀντίληψη τοῦ τόπου μας μὲ πρόχειρα κινηματογραφικὰ κατασκευάσματα καὶ ἀουστηματοποίητες ἀπόπειρες. Πρέπει νὰ ληφθοῦν μέτρα γιὰ νὰ σταματήσει αὐτὸ τὸ κακὸ, καὶ οἱ ἀνεύθυνοι κινηματογραφισταὶ νὰ μποῦνε στὴν θέση τους.

Καὶ στὸν Πειραιᾶ

Διακόσιες χιλιάδες δρασμῶν διατέθηκαν ἀπὸ τὸ Δῆμο Πειραιῶς γιὰ τὴν ἴδρυση καὶ τὴ λειτουργία καὶ στὴν πρώτη ἐργατικὴ μας πόλη «Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν», καὶ ἄλλες ἑκατὸ πενήντα χιλιάδες γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν Πειραιωτῶν ζωγράφων. Νομίζουμε ὅτι καὶ μόνο ἡ ἀναγραφή αὐτοῦ τοῦ γεγονότος φθάνει γιὰ νὰ γεμίσει ὅλους ἐνθουσιασμό. Μιὰ ζωγράφος αἶρα πνέει γύρω ἀπὸ τὰ πνευματικὰ μας πράγματα. Μιὰ αἶρα πού χάριζε πολλὰς καὶ λίαν ἐνθαρρυντικὰς ἐλπίδες γιὰ ἓνα καλλίτερο μέλλον, γιὰ μιὰ νέα καὶ μεγάλη πνευματικὴ Ἑλλάδα.

Ὁ Θρίαμβος τοῦ Βασιλικοῦ

Θρίαμβος χαρακτηρίστηκε ὅλη ἡ περιοδεία τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Γερμανία. Θρίαμβος πού μᾶς κάνει νὰ νοιώθουμε ἀληθινὴν υπερηφάνεια γιὰ τὰ καλλιτεχνικὰ στελέχη του καὶ πρὸ παντός γιὰ τὴν ἀξία ἀναπροσώπευση τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Εἶνε ἡ πρώτη φορά πού δόθηκε πλατύτερα ἡ ἀφορμὴ νὰ προσεχτεῖ ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα σάν φορέας πολιτισμοῦ. Ὁ λόγος ἦταν ὅτι ὁ μικρὸς τόπος μας μὲ τίς μεγάλες ὅμως καὶ τρισέξονδες παραστάσεις ποτὲ δὲ στάθηκε κατώτερος τοῦ μεγαλοῦ παρελθόντος του, καὶ σήμερα σ' αὐτὴν τὴν ἀκμαία γωνία τῆς νοτιανατολικῆς Εὐρώπης ἐπιτελεῖ ἓνα ἔργο φωτεινὸ καὶ πολιτισμὸν. Συνεχίζει τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορεία του καὶ κάθε μέρα κερδίζει μεγάλες πνευματικὰς κατακτήσεις.

Ἄς εὐχηθοῦμε πὼς ἀπὸ τὸ θρίαμβο αὐτὸ θὰ προκύψουν καὶ ἄλλα γενικώτερα γόνιμα ἀποτελέσματα πού θὰ ἔχουν τὸν πολῦτιμο ἀντίχτυπὸ τους καὶ στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία,

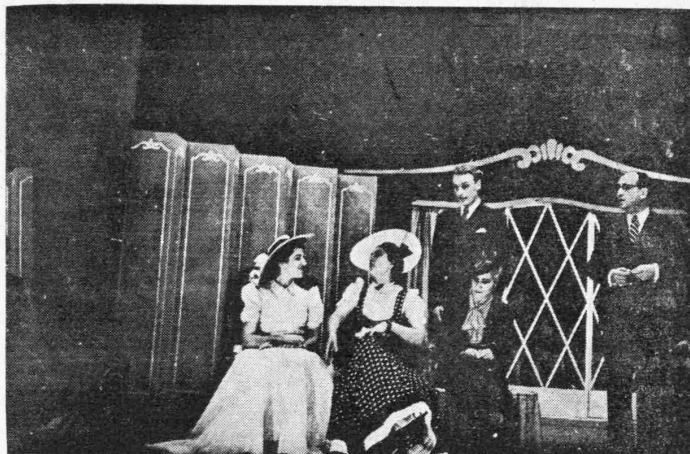
Ἡ σαβοῦρα

Δὲν ξέρουμε ἀλήθεια γιατί οἱ λόγοι μας καταφέρονται τόσο ἄσκημα γιὰ κείνους πού δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς ικανοποιήσουν μὲ τὸ βιβλίο τους! Μήπως εἶναι ἔγκλημα νὰ μὴν εἶναι κανεὶς μεγάλος ἢ καὶ ἀπλῶς μέτριος καλλιτέχνης; Κι' ἂν δὲν εἶναι γιατί τότε τοὺς μάχονται; Ἐμεῖς θαρροῦμε πὼς ὁ πληθωρισμὸς τοῦ βιβλίου πού τόσο τοὺς ἐνοχλεῖ δὲ βλάπτει καθόλου ποιτικῶς τὴ λογοτεχνική μας παραγωγή γιατί μὲ τὸ χρόνον τὸ «ἄχρηστο» πού λένε ξεχνιέται, λυσιμονιέται, ἐξαφανίζεται ὁλότελα κι' ἀπ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ ράφια τῶν βιβλιοπωλείων πρὸς τί λοιπὸν ὁ δικὸς του πόλεμος; Ἕστερα ἄς μὴ ξεχνᾶμε πὼς κανεὶς

δὲ γεννήθηκε ποτὲς μεγάλος κι' ἴσως μὰ μέρα ἀπὸ τὴ «σαβοῦρα» αὐτὴ νὰ ξεπεταχτεῖ τὸ ἄξιο καὶ τὸ δυνατὸ ποιὸς ξέρει; Ἄντις νὰ καταπολεμᾶμε τοὺς νέους ἄς τοὺς ἐνισχύσωμε καλύτερα δείχνοντάς τους τὸ σωστὸ δρόμο. Τὸ δρόμον πού φέρνει στὴν πρόοδο καὶ ἐξέλιξη τῆς τέχνης.

Ἀλληλογραφία

Στὰ δύο τελευταῖα τεύχη ἡ στήλη τῆς ἀλληλογραφίας παρελήφθη ἀπὸ ἔλλειψη χώρου ἀπὸ τὸ ἄλλο τεύχος ὅμως κι' ἕστερα ἡ στήλη τούτη θὰ παραμένει ἀπαραβίαστη γιὰ νὰ διατηροῦμε τὴν ἐπαφή μας μὲ τοὺς ἀναγνώστας μας.

Σκηνικὸ ἀπὸ τὸν Πυγμαλῖωνα τοῦ Μπέρναρ Σῶου

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ἄς ἔχουν ὑπόψη τους οἱ ἀναγνώστες μας πὼς ἀπὸ τὴν πρώτη τοῦ Σεπτεμβρίου «Ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία» ὁλότελα ἀνακαινισμένη καὶ ἀναδιοργανωμένη θὰ κυκλοφορεῖ δύο φορές τὸ μῆνα τῆ 1η καὶ τῆ 15η τοῦ κάθε μῆνα μὲ συνεργάτες τοὺς πιὸ διαλεχτοὺς Ἑλληνες Λογίους καὶ Λογοτέχνες.

Ἡ τιμὴ κάθε φύλλου θάναί δραχ. 5

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ι. Γ. ΓΡΥΠΑΡΗ «Τραγωδίαι τοῦ Αἰσχύλου Α΄ Β΄ τόμος»

Γ. Κ. ΚΑΡΙΩΤΑΚΗ «Ἄπαντα»

ΚΛΕΩΝΟΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ «Δέκα Ἑλληνες Λυρικοί»

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΟΥΚΑΛΛΑ «Ἐλντοράντο», ποιήματα

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΤΡΙΔΗ «Ψυχῆς Ἀντίλαλοι» ποιήματα

ΤΩΝΗ ΖΑΧΑΡΑΚΗ «Αἰώνια Μελωδία» σύγχρονη τραγωδία

ΓΙΑΝΝΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ «Ὁ Μύθος τῶν Σταγόνων»

ποιήματα

ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ «Τὸ ταξίδι τοῦ Ἀρχαγγέλου»

ποιήματα

ΠΕΤΡΟΥ ΩΡΟΛΟΓΑ «Οἱ συγγραφεῖς καὶ ἡ ἐποχὴ τους»

(κριτικὸ δοκίμιο)

ΠΕΤΡΟΥ ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ «ἐποχὴ τοῦ ἀγαπᾶ τὸν ἑαυτὴ της»

(κριτικὸ δοκίμιο)